49ՐԴ ՏԱՐԻ Թիւ 1374 Կ. ՊՈԼԻՍ ՇԱԲԱԹ 14/27 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1905 30 ՇԷՎՎԱԼ 1323 — 14 ՔԵԱՆՈՒՆԸ ԷՎՎԷԼ 1321

Journal Arménien
MANZOUME-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՍՏԷՐԵԱՆ
ԱՐՔԱ ԿՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
88, Գաղղ Ալի Հասանէֆ, 88

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր

Մանկունների Աֆֆեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱԴԱՒՈՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیه یوی وسیاسی غزه‌در
صاحب امتیازی : اوهانس قریب
اداره‌خانه‌سی باب عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ՕԱՀԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղր.	50 ղրշ.
Գաւառաց համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	18 »

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տող 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցման համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

Առեւտրական Կեանքը

"ԱՐՏԱԾՈՒԹԻՒՆ ԴՐԱՄԱԳԼԽԻ„

ՀԱՐՈՒՍՏ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽԻՆ ԴԵՐԸ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Գերման բրոշիւօռի մը նոր հրատարակած «Արտածութիւն դրամագլուխի և առեւտրական շարժում Գերմանիոյ» վերտառութեամբ վիճակագրական ուսումնասիրութիւնը իւր արձագանգ գտած է անգլիական մամլոյն մէջ։

Վիճակագիրը ցոյց կուտայ թէ վերջին քանի մը տարիներուն մէջ, գերման դրամագլուխին օտար հրապարակներու վրայ շահագործումը մեծապէս աւելցած է։ Գերմանիա յաղթած է 1500 միլիոն անգլ. ոսկի մօտ դրամագլուխ մը օտար երկիրներ զետեղել, որ իբրեւ օտար, զեղչ, միջնորդէջ՝ տարեկան 100 միլիոն անգլ. ոսկի հասոյթ մը կը բերէ իրեն։

Այս քանակը, որ դեռ Անգլիոյ օտար երկիրներու մէջ շահագործած դրամագլուխին կէսն իսկ չէ, մտահոգութիւն պատճառած է Անգլիոյ մէջ։ Ճարտարութեան ու վաճառականութեան ամէն ճիւղերուն մէջ Գերմանիոյ ցոյց տուած եռանդուն գործունէութենէն զատ, այժմ՝ օտար երկիր դրամագլուխ հայթայթելու գործին մէջ անոր ըրած փութկոտութիւնը սպառնալիք մը կը նկատեն Անգլիոյ վաճառականութեան։

Դրամագլուխ արտածելը, կ'ըսեն, տեղ առնչութիւն ունի արտածող երկրին վաճառականութեան հետ։ Օտար երկիրներու մէջ գործածուած դրամագլուխին մեծագոյն մասը, 40 %ը, անգլիական է, և այս դրամագլուխին շնորհիւ ալ Անգլիոյ վաճառականութիւնը այնքան յառաջացած է։ Հետեւաբար օտար երկիրներ դրամագլուխ արտածելու մէջ Գերմանիոյ մրցակցութենէն՝ բնական է որ ամէնէն աւելի անգլիական վաճառականութիւնը աղդուի։

Անգլիերէն Սբհյիիսբ թերթը, այս առթիւ, շահեկան ուսումնասիրութիւն մը ըրած է թէ ինչպէս կ'արտածուի դրամագլուխ մը և ի՞նչ ներգործութիւն կ'ընէ արտածող ու ներածող երկրին առեւտրական ու անտեսական վիճակին վրայ։

Երկիր մը դրամագլուխ կ'արտածէ, հետեւաբար պահանջատէր կ'ըլլայ օտար երկու միջոցներով.

1. Եթէ վաճառք մը արտածէ, առանց նոյն քանակութեամբ ներածելու։

2. Եթէ իր արտածած դրամագլուխին տոկոսը, զեղչը, են., փոխանակ գանձելու, բարդէ դրամագլուխին վրայ։

Նոյնպէս երկիր մը դրամագլուխ կը ներածէ, հետեւաբար պարտական կ'ըլլայ։

1. Եթէ իր արտածած վաճառքէն աւելի ներածէ։

2. Եթէ իր արտադրած վաճառքով փոխանակ իր ներածած դրամագլուխին տոկոսն ու ծախքերը վճարելու՝ ինք սպառէ այդ վաճառքը։

Այս սկզբունքին լենլով, կրնանք աչխարհի բոլոր ազգերն ու երկիրները հինգ վեց դասակարգի բաժնել, որովհետեւ բացի Թիպէթէ, չկայ երկիր մը որ ո՛չ արտածող, ոչ ալ ներածող ըլլայ և իր պէտքերը տեղական արտադրութեամբ գոհացնէ։

Առաջին դասակարգի պատկանող երկիրներն անոնք են, որոնք դրամագլուխ կը ներածեն, իրենց արտածած վաճառքէն աւելի մեծ քանակութեամբ վաճառք ներածելով։ Ինչպէս անցեալին մէջ, մինչեւ 1875՝ Միացեալ Նահանգները, 1891 Արժանթին. իսկ այժմ այդ կարգին գլխաւորներն են Գանատա, Եգիպտոս, Հարաւ. Ափրիկէ։

Երկրորդ դասակարգին կը պատկանին այն երկիրները, որոնք ժամանակին մեծաքանակ դրամագլուխ ներածած են և դեռ կը շարունակեն ներածել։ Այս երկիրներու արտածութիւնը՝ եթէ երբեմն ներածութենէն աւելի կ'ըլլայ, սակայն իրենց այս արտածութիւնը չի բաւեր իրենց ունեցած պարտքին տոկոսն ու յարակից ծախքերը գոցելու։ Այս կարգէն են Իւլսթր, Հնդկաստան, Աւստրալիա, Ռումանիա, Հարաւ. Ամերիկա և ուրիշ քանի մը փոքր երկիրներ։

Երրորդ դասակարգը կը կազմեն այն երկիրները, որոնք այլ եւս դրամագլուխ չեն ներածեր, այլ ներածութենէն աւելի վաճառք արտածելով կամ կը վճարեն իրենց ներածած դրամագլուխով կնքած պարտքերնին։ Այս կարգին ամէնէն փայլուն օրինակն են Միացեալ Նահանգները, որոնք վերջին տարիին մէջ միայն իրենց ներածածէն 98 միլիոն ոսկի վաճառք աւելի արտածած են, ու այս քանակով վճարուած է մաս մը անցեալի մէջ կնքուած պարտքերէն, տոկոս, ինչպէս նաև ամերիկացի ուղեւորներու, զբօսաշրջիկներու օտար երկիրներու մէջ ըրած ծախքերը, որոնք տարեկան կարեւոր գումար մը կը կազմեն։

Չորրորդ դասակարգին կը պատկանին այն երկիրները, որոնք առատ ու աւելորդ դրամագլուխ ունին և զանոնք շահագործելու համար տեղ ու միջոց կը փնտռեն։ Այս երկիրները իրենց ներածածէն աւելի վաճառք արտածելով օտար երկիրներ, անոնց դրամագլուխ կը հայթայթեն ու պահանջատէր կ'ըլլան։ Եթէ այս երկիրներու արտածութիւնը երբեմն նուազ ըլլան իրենց ներածութենէն, այս տարբերութիւնը կը ծառայէ՝ իրենց պահանջքին տոկոսը՝ միջնորդէջ, փոխադրութեան ծախք, ապահովագին են. գանձելու։ Դրամագլուխն առատ ու զայն օտար երկիրներու գաղթավայրերու մէջ շահագործող երկիրներու առաջինն է Անգլիա, որու կը հետեւին կարգաւ Գերմանիա, Ֆրանսա, Հոլանտա ու Պելժիա։

Հինգերորդ դասակարգին կը պատկանին այն երկիրները, որոնք դրամագլուխ կը ներածեն, իրենց արտածութենէն աւելի վաճառք ներածելով և սանց տարբերութեան մեծ մասը կը վճարուի ուղեւորներու, զբօսաշրջիկներու իրենց երկրի մէջ ըրած մեծագումար ծախսերով։ Այս երկիրներ քիչ կամ շատ տարեկան կարեւոր հասոյթ մը կ'արտադրեն ո՛չ թէ օտար երկիրներու դրամագլուխ հայթայթելով ու տոկոս գանձելով, այլ օտարներու այցելութենէն օգտուելով։ Այս կարգէն են Իտալիա, Զուիցերիա։

Մէկ խօսքով, եթէ երկրի մը ներածութիւնը արտածութենէն աւելի ըլլայ, այս իրողութիւնը նշան է նոյն երկրին մէջ օտար դրամագլուխ մտնելուն, պարտական ըլլալուն։ Եթէ պարտական երկիրներու ներածութիւնք նուազ ըլլան իրենց արտածութենէն, այս տարբերութիւնով կը վճարուին գոյացած պարքն ու անոր յարակից ծախքերը։ Նոյնպէս դրամագլուխն առատ ու հարուստ երկիրներ իրենց ներածածէն աւելի վաճառք արտածելով օտար երկիրներու դրամագլուխ կուտան և պահանջատէր կ'ըլլան։ Այս երկիրներու ներածութիւնք եթէ երբեք իրենց արտածութենէն աւելի ալ ըլլան, այս տարբերութիւնը չատ քիչ անգամ կը գանձեն իրենց պահանջը, այլ մեծ մասամբ իրենց պահանջին տոկոսը կամ միջնորդէջը, զեղչ, ապահովագին և այս կարգի տարեկան հասոյթներ կը գանձեն։

Խնդիր է դիտնալ թէ հարուստ երկիրներ ո՞ւրտեղ դրամագլուխ ներածած են նուազ հարուստ կամ աղքատ երկիրներու և այս դրամագլուխն ինչ բանի գործածուած է։

Եթէ կարելի ըլլար մի առ մի թուել ու անուանել, վերջին յիսուն տարուան միջոցին ամբողջ աչխարհի մէջ հաստատուած ու տարածուած այն հանրային ու անհատական ձեռնարկները, որք կը ծառայեն նպատակ հասարակաց բարօրութեան, ու կարելի ըլլար անոնց գոյութիւնն ու կեանքը պատկերացնել, պիտի տեսնէինք թէ այդ բոլոր արդիւնաւէտ ձեռնարկներ իրենց էութիւնը պարտուած են հարուստ երկիրներէ արտածուած դրամագլուխին։ Հին ու նոր երկիրներու նիւթական ու իմացական հակայաքայլ յառաջդիմութիւնը, բիւրաւոր քիլոմէթր երկաթուղիներու զետեղումը, միլիոնաւոր արտավար տարածութեամբ ամայի հողերու մշակութիւնը, ծովագնացներէ հեռի խորին հանքերու շահագործումը, գործարաններու հաստատութիւնը, ճարտարութեանց զարգացումը, մեծ քաղաքներու հիմնարկութիւնը, վերջապէս Հին ու Նոր աչխարհի միլիոնաւոր ժողովրդեան բարեկեցութեան ստարտող և ոչ մի կարեւոր ձեռնարկ ի գլուխ պիտի ելլէր առանց այդ դրամագլուխին։

Վերջին յիսուն տարուան մէջ հինգ հարուստ երկիրներ, Անգլիա, Ֆրանսա, Գերմանիա, Հոլանտա, Պելժիա, եօթը միլիառ անգլ. ոսկի դրամագլուխ արտածեցին աչխարհի չորս կողմը, և այս գործողութիւնը ներածող միանգամայն արտածող երկրին համար արդիւնաւոր եղաւ։ Այդ դրամով նոր երկիրներ գտնուեցան, նոր հրապարակներ բացուեցան, որոնք փոխանակ հիններուն վրայ ապրելու, ընդհակառակն անոնց հարստութիւնը բազմապատկելու նպաստեցին։

Այլ սակայն ամենք թիւր գաղափար մը ունին թէ դրամագլուխի արտածութիւնը՝ արտածող երկրին համար օգտակար չէ, թէ տեղական տարապայման մրցումի մը նշանն է, և թէ արտածեալ դրամագլուխը՝ է պատնէշ հարկին ներածելը մասամբ անկարելի է։ Այս գաղափարներ անիրաւ են ու օխալ, և եթէ ճիշտ ըլլային, մինչեւ այսօր Անգլիա պէտք էր մնակացած ըլլար։ Մինչդեռ պատմութիւն և վիճակագրութիւն հակառակը կ'ապացուցանեն։ Ամէնէն մեծ դրամագլուխ արտածող և ամէնէն մեծ պահանջատէր Անգլիա անցեալ 50 տարուան մէջ երկու միլիառ անգլիական ոսկի դրամագլուխ արտաւոր, որոնք գործածուեցան օտար երկիրներու երկրագործական, հանքային, անտառային և այս կարգի զանազան ճարտարութեանց զարգացման, և այս երկիրներուն նիւթական զարգացումն ո՛չ նուազ օգտուեցաւ փոխատուն ինքն Անգլիա։

1855ին Անգլիոյ արտածութիւնն էր 96 միլիոն անգլ. ոսկի վաճառք։ Այս գումարը 1904ին բարձրացած է 300 միլիոնի, և 1905ին պիտի հասնի հաւանականաբար 325 միլիոնի։ Յիսուն տարուան տարբերութիւնը որ ստահնանա[illegible] ոսկի կը հասնի, Անգլիա պարտի իր արտածած ու փոխ տուած երկու միլիառէ աւելի դրամագլուխին։ Ինչ որ Անգլիա չահեցաւ մեծ ստահնանի վրայ, նոյն չափն ալ ուրիշ դրամագլուխ արտածողք՝ իրենց արտածութեան քանակին համեմատ։

Ֆրանսա 1855ին 62 միլիոն անգլ. ոսկի վաճառք արտածած էր։ 1904ին արտածութիւնն էր 179 միլիոն ոսկի։ Այդ գումարը 1905ին պիտի ելլէ 192 միլիոն ոսկի։ Յիսուն տարուան մէջ ստահնանաբար 130 միլիոն ոսկի տարեկան աճում մը։ Ֆրանսա ալ Անգլիոյ կիսուն չափ, գրեթէ մէկ միլիառ ոսկի դրամագլուխ արտածած է։

Գերման արտածութեան ու ներածութեան յիսուն տարուան վիճակագրութիւն մը չունինք դժբախտաբար ձեռքերնիս, բայց 1880էն ի վեր հրատարակուած թուականները քննելով կը տեսնենք թէ Գերմանիոյ վաճառքի արտածութիւնն ալ հակայաբար աւելցած է։ 1904ին 258 միլիոն անգլ. ոսկի էր, 1905ին 270 պիտի ելլէ։ Վերջապէս այս յաւելումները արտածուած դրամագլուխներու շնորհիւ են։ Վաճառականութիւն և օտար երկիրներ դրամագլուխ արտածում իրարու հետ սերտ առնչութիւն ունին, և այս է պատճառը որ Գերմանիոյ դրամագլուխին օտար երկիրներու մէջ որ ըստ օրէ չառնալը Անգլիացիք իրենց վաճառականութեան սպառնալիք մը կը համարին։

Ա. ԳԱԼՓԱԿՃԵԱՆ

ՄԵԼԱՆԸ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Ընկերային չատ մը գործերու մէջ երբեմն պզտիկ բաներ աչքի չեն զարներ. սակայն, վաճառականութիւնը այն գերազանց գործն է՝ որուն մէջ ամենափոքր զանցառութիւն մը և կամ թերացում մը իր նշանակութիւնը կ'առնէ և իրեն յատուկ կարեւորութիւնը կ'ունենայ։ Եւ եթէ վաճառականներ ըմբռնդրութիւն ցոյց կուտան վաճառականական գործերու մասին, իրաւունք ունին ապահովաբար, քանի որ ճշմարիտ վաճառական մը միշտ մասնաւոր կարեւորութիւն պէտք է ասյ նոյնիսկ ամենափոքր բաներու։ Շատ վաճառականներ անհոգ կը գտնուին պզտիկ թերացումներու համար, որոնք անկարեւոր կը թուին իրենց, մինչդեռ իրենց դիմացինին քով մեծ նշանակութիւն կը ստանան անոնք։ Վաճառական մը ըմբռնելու է որ աննշան բան մը չկայ վաճառականութեան մէջ, եւ ինչ որ արտաքուստ աննշան է և անկարեւոր կը թուի իրենց, կրնայ իրենց համար բոլորովին աննպատակ ենթադրութիւններ ստեղծել սակայն։

* *

Անա այս աննշան և սակայն ամէնէն նշանակելի պզտիկ բաներէն մին ալ է մելանը՝ որուն մասին չեմ կարծեր թէ ամէն վաճառական հարիւր և մտածած ըլլայ։ Առաջին ակնարկով ամէն նշանակութենէ զուրկ, բոլորովին երրորդական, չորրորդական պէտք մը է անիկա, որ արժէք մը չունի եւ որ և է կերպով կրնայ ձեռք բերուիլ։ Սակայն խորհելով թէ ո՛րչափ մեծ դեր մը կատարած է կատարել մելանը՝ վաճառականութեան մէջ, թէ վաճառականական ամէն թուղթ և ամէն գրութիւն, տամարներն ալ միասին հաշուելով, անո՛վ միայն կրնան պատրաստուիլ, և թէ առանց անոր չա՛ռ խոշոր պակաս մը եւ տուրք թերի մը պիտի ունենար վաճառականութիւնը, կրնայ գուշակուիլ արդէն թէ այն պզտիկ մելանի չիչերը, զոռս քանի մը փարայի վճարումով միայն կրնանք գնել եւ ձեռքերնիս ունենալ, ո՛րչափ ալ աննշան, անկարեւոր և ոչինչ բաներ թուին, դարձեալ չեն դադրիր իրենց ամենամեծ դերն ունենալէ վաճառականութեան մէջ, և անոր մեծագոյն զարդն ու պէտքն ըլլալէ։

* *

Բայց միայն մելանի կարեւորութիւնն ըմբռնելը չէր բաւեր՝ անոր բազմադիմի գործածութիւններու կարեւորութեան ու վայելչութեան համար, պէտք էր գիտնալ զանազանելը անոնց տարբեր տեսակները, և անոր համեմատ գործածել անոնցմէ ամէն մէկը՝ վաճառականական գրութիւններու այլազան պէտքերուն մէջ։ Գաւառներու մէջ մանաւանդ մելանի գործածութեան անճաշակ և անգիտակից հանգամանքը կը շեշտուի։ Շատ մը վաճառականներ,— անուանապէս անչուչա վաճառական կոչուածներ,— մօտ կալիպատրի մելանը կը գործածեն ամէն բանի համար։ Առավ կը գրեն թէ՝ նամակ, թէ՝ փոխանակագիր, թէ՝ մուրհակ, թէ՝ հաշուեցուցակ, թէ տամար և թէ՝ ամէն ինչ։ Ո՛րչափ ոգեղ է ասիկա և ո՛րչափ վաճառականութենէ անտեղեակ միտք մը ցոյց կուտայ։

Աչխարհի ճարտարարուեստը վաճառականներու ամէն պէտքերուն համար, և բոլոր պահանջներու համար մելաններ ստեղծած է անոնց, ինչպէս քիմգորինակութեան մելան, հատարակ մօտ մելան, սեւ մելան, են.։ Վաճառականներուն եւ անոնց գրագիրներուն կը մնայ ուշադիր ըլլալ անոնց գործածութեան եղանակին, զոր ուեւլորդ չեմ համարիր հոս դնել։ Ոմանք ընդօրինակութեան մելան կը գործածեն ամէն բանի համար ալ, ինչպէս քիչ մը վերը յիշուած մօտ. մելան գործածողները։ Սակայն ընդօրինակութեան մելանը վերապահուած պիտի ըլլայ այնպիսի գրութիւններու՝ որոնց ընդօրինակութիւնը (գոփիա) պիտի առնուի մասնաւոր տեսարին մէջ։ Այլապէս արդէն ուրիշ օրէ է գործածութեան անյարմար է։ Վասն զի կը փակչի և կ'աղաւաղի։ Նամակներ, հաշուեցեալներ (տակառաւոր թէ անտակառ), հեռագրեր և նոյն իսկ փոխ՝գիրեր միայն, եթէ ապագիր չեն և հատարակ թուղթով կը չինուին, ընդօրինակութեան մելանով պէտք է գրել՝ Ասոնցմէ դուրս՝ հասած բանը անով գրել՝ վաճառականական պաշտաւութեան հակառակ է։ Մօտ մելանը յանձնարարելի բան մը չէ վաճառականութեան մէջ։ Իսկ սեւ մելանին ալ աղնիւ տեսակը, որ չիչերով կը ծախուի, գերմանական կամ զաղղիական ապրանք, (նախ կանաչ գրող եւ ապա սեւցող) միայն գործածելու է՝ տամարներու, փոխանցումներու և ուրիշ ընդօրինակութեան պէտքին ենթակայ չեղող վաճառականական թուղթերու եւ գրութիւններու համար։

* *

Առ հատարակ չիկագոյն մելանի գործածութիւնն ընդունող եւ կամ անոր վաճառականութեան մէջ ունեցած գործածութեան գոյութենէն անտեղեակ վաճառականներ՝ չեն պակսիր ի հարկէ ամէն տեղ ալ։ Իրենց այդ ըմբռնումը ապացոյց մըն է թէ տակաւին ո՛րչափ սխալ հակցած են վաճառականութիւնն ու իր օրէնքները, պատշաճութեան սահմանները, են.։ Մելանի գործածութիւնը իր տեղին և իր պէտքին մէջ անհրաժեշտ պահանջ մըն է, իսկ անանց

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. երես)

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԹԵՐԹՈՆԸ 132
(127 և 128 թիւերը կրկնուած էին տպագրմամբ)

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՇՐՋԱՆԸ

Քառասուն Փարացով

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Լ. Ա

ԱՆԴՐԿԱՍԳԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

Լավառէա քիչ մը կարմրելով.

—Մեր ուղեւորութեան ելլելէն ի վեր այս երկրորդ անգամն է որ ինծի հագուստ կուտաք Սբր Մօրլբեն ըսաւ։

—Դուք իմ կեանքս չէ թէ երբեւ այլ տարբ անգամ փրկեցիք. մենք ձեզի ինչ որ ընենք քիչ է։ Ինչ կրնար փոխարինել. ուստի կ'աղաչեմ տարբ վայրկեան միայն ժամանակ ունենք. կառախումբը չմեկնած փութացէք ձեր ուրբաթական հագուստը հագնելու։

Կայարանապետը սենեակ մը ցուցուց ուր Լավառէա մտնելով փոխեց անմիջապէս իր պուտատյական քուրմի հագուստը և ուրբաթական նուռանեւ հագուստներով դուրս ելաւ։ Բիլ եաքը կառախումբը բարձրագոչ սոյլերով մաւ կայարանէն ներս։

Հոն խիստ օրատուչ տեսարան մը տեղի ունեցաւ, Բահմէի պարտականութիւնը լմնցած էր այլ եւս. երեք ուղեկիցներն ալ ամենամտերիմ ձեւերով սկսան հրաժեշտի պատրաստութիւն տեսնել. Մրս Օռէթ ամէնէն առաջ խօսք առնելով.

—Սրբէք չպիտի մոռնամ ձեր բարեկամութիւնը, Բահմէ բաւ. մեր այս ուղեւորութեան վախճանէն անմիջապէս եաք, Բարիզի մէջ պիտի սպասեմ ձեզ, ուր գաս և վայելես քեզի սպասող հանգիստ ու բարեկեցիկ կեանքդ։

—Շնորհակալ եմ, օրիորդ։ պատասխանեց Բահմէ. ինչ է ձեզի մատուցած ծառայութիւնս որ այսչափ կարեւորութիւն կուտաք. ես հիմակուընէ իսկ վարձատրուած կ'ղգամ զիս ձեր ինձ ցոյց տուած այս ասաքման բարեհաճութեասքը. ինծի պէս խեղճ մարդ մը ինչ պիտի ընէ Բարիզի մէջ, բաւական է որ չի մոռնաք զիս ձեր երջանկութիւններուն մէջ ու մարթ ընդ մարթ թղթիկով մը յիշէք ձեր այս ուղեկիցը։

Սբր Մօրլբէն ալ աւելի հնչուն կերպով արտայայտելու համար իր երախտագիտութիւնը, հարիւր անգլ. ոսկինոց չէք մը յանձնեց Բահմէի.

—Ընդունէ այս նուէրը քաջդ Բահմէ, բաւ. հարիւր հատ ոսկի կայ այս թուղթին մէջ, զոր կրնաս դրամի վերածել, ուսական օ՛ր պանքային որ ալ ներկայացնես, ապագային անչուշտ չի պիտի մոռնանք զիրաք։

Վեհանձն Ասիացին երբ մերժելու ձեւեր կ'ընէր երեք ուղեկիցները մէկէն բռնադատեցին դայն ընդունիլ չէքը։

Լավառէա ողջագուրելով Բահմէսը.

—Սիրելի բարեկամս բաւ. գիտեմ որ ես քառասուն փաղայէն աւելի դրամ չունիմ, հետեւաբար չեմ կրնար հարիւր ոսկինոց չէք մը ասլ քեզ իբր նուէր, բայց բարեկամութիւնս տեւական պիտի ըլլայ քեզի հետ։

Կայարանապետը տեսնելով որ այս հրաժեշտի ողջոյնը երկար պիտի տեւէ.

—Ժամանակը լրացաւ, գոչեց. և ուղեւորներուն հետ տեսակցելով զանոնք տեղաւորեց շքեղառքին մէջ, քիչ ետքը կառախումբը մեկնած էր արդէն։

Ճամբան հետզհետէ հանդիպեցան Մէրվի քաղաքին և Մէրվի հովին օրուն մէջէն կը հոսի Մէ՛ւրդ-Ակ գետը։

Անցան Թէքէնկ և Տէչաք գետերէն և մասն անապատը ուր ճամբուն երկու կողմը աւազէն ուրիշ բան մը չէր տեսնուեր։

Այս անապատին մէջ տեղ տեղ աչքի կը զարնէին աւերակներ որոնք կը յիշեցնէին Լանկթիմուրի, Նասրըլահի և ուրիշ անցեալ մեծ դէմքերու յիշատակները։

Կառախումբը կանգ առաւ Աշգապատ մէկ քանի վէրստ անդին։ Բիլ ասաղ ծաղած ոսկեայ փեթորկի մը ամբողջ աւազը բերած լեցուցած էր երկաթուղիի գծին վրայ, զոր մաքրելու համար կ'աշխատէին ջկատ մը զինուոր և բազմաթիւ տեղացիներ։

Կայարանապետին եղբայրը, Ռուսական գունդին սպան, որ կ'ուղեկցեր իրենց, ժամանակաւ այս գծին շինութեանը մասնակցող գունդին մէջ ծառայած էր. ուստի սկսաւ մանրամասն բացատրութիւններ տալ անոնց, ճամբուն շինութեանը նկատմամբ, միևնոյն ժամանակ յայտարարելով որ հազիւ երկու երեք ժամէն կրնայ ճամբան մաքրուիլ, առաջարկեց որ վար իջնան կառախումբէն։

Երկաթուղիներու նորոգութեան հրամայող զինուորներուն երկու սպաները, լսելով որ կառախումբին մէջ Ֆրանսացի ուղեւոր մը կայ, վերջին ծայր գոհ մնացին. Լավառէա տեսնելով որ իրեն ուղեկցող սպային պայտատակին մէջ ընտիր գուեաք կայ, անմիջապէս հանեց զայն և երկու նարեկ սպաներուն հետ մէկտեղ խմեցին Ռուսերէն և Ֆրանսերէն կենացը։

Ապտիրէն մեն անմիջապէս հրամանքրաւ խաղաքներուն, որոնք սկսան խաղալ սեղանի պար մը պարել սքանչելի համաչափութեամբ. խաղաքական պարը կազմակերպեցին Սթանդա գիւղի բնակիչներէն քան հեռեալ խաղաքներ, ասանցմէ մէկը սուրը օդին մէջ կը նետէր և տակը կանգնած կը բռնէր զայն երախակալէն, ուրիշ մը ձեռքի դրացնը անբացատրելի արագութեամբ կը դարձնէր և առանց նշան առնելու կը զարնէր ուղղակի նշանակէտը։ Խաղերը դադիւ աւարտած էին, ենթասպայ մը եկաւ իմացնելու թէ ճամբան մաքրուած է. ուստի ուղեւորները անմիջապէս վերադարձան կառախումբ որ ճամբայ ելաւ և ուշ առան հասաւ Աշգապատ։

Մինչեւ որ մութը լաւ մը կոխեց, ուղեւորները կենդանութեան նշանները ու ոգեւորիչ բաղմութիւն մը տեսնելով քաղաքին շուրջ, հասկցան որ մօտիկցած էին այլ եւս քաղաքակրթեալ կեդրոններուն։ Դիլեր էր արդէն երբ մեկնեցաւ կառախումբը Աշգապատէն և Լավառէա ցաւ զդաց որ չկրցաւ դիտել չշկակլը։

(Շարունակելի)

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՆՈՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Սթանտարտի Բարիզեան թղթակիցը հետեւեալը կը հեռագրէ.—

Օրաթերթերը երկար հաւատածներ կ'արտատպեն Սըր Հ. Ռ. Պէնրմէնի վերջին բանախօսութենէն, և նպատաւոր կերպով կը մեկնեն անոր ակնարկութիւնները Ֆրանսայի մասին և անգլօ-ֆրանսական համաձայնութեան քաղաքականութեան նկատմամբ։ Բայց սակայն ապաւորութիւն մը առաջ բերած կ'ըլլայ, եթէ ըսեմ որ այդ մեկնութիւններուն ամբողջ չեչը կը նշանակէ թէ Անգլիոյ Վարչապետին հաստատները Ֆրանսացիներուն միտքէն անհետացուցած ըլլան ամէն երկիւղ թէ իր յաջորդը հաւատարմաբար պիտի հետեւի իր նախորդին՝ Լորտ Լէնսդաունի քաղաքականութեան։ Անգլիոյ սէջ կառավարութեան փոփոխութեան վրայ յառաջ եկած առաջին մտահոգութիւնը իրաւ է թէ անհետ եղաւ Սըր Լոուրտ Կրէի արտաքին գործոց նախարար անուանուելուն վրայ, բայց այդ երկիւղը կա՛յ դեռ, և օրուն պատճառները պիտի աշխատիմ բացատրել։

Այդ պատճառները անորոշ կասկածներէ և տարակոյսներէ կը ձեւանան, թէեւ ֆրանսացի խմբագիրները բացայայտ չեն ըսեր իրենց յօդուածներուն մէջ, բայց ամէն տեսակ և ամէն վիճակէ Ֆրանսացիներուն բերնէն կ'իմանամ ամէն օր։ Առաջին երկիւղը ա՛յն է թէ Ազատական կառավարութիւնը պիտի աշխատի Գերմանիոյ մօտենալ՝ կամաց կամաց քաշուելով ա՛յն դիրքէն՝ զոր բռնած էր ասկէց առաջ Լորտ Լէնսդաուն։ Գերման մամուլին մէջ Անգլիոյ մասին խօսելու կերպը փոխուած է յանկարծ, և Պերլինի մէջ և այլուր անգլիասէր ցոյցեր կ'արձաբաձեն այս վախը Բարիզի մէջ։ Եւ նկատելով որ Ֆրանսայի և Գերմանիոյ ներկայ յարաբերութիւնները երբէք ա՛յս ատրճան ձգաւած չէին 35 տարիներէ ի վեր, Բարիզցիք սա՛ ապաւորութեան տակ կը գտնուին թէ Սըր Հ. Ռ. Պէնրմէն անկարող է անցեալ դէպքերուն դասը կարդալու ի մասին Գերմանիոյ և Ֆրանսայի յարաբերութեանց։ Զէնքնկեցութեան համար իր պերճախօս ջատագովականը ցոյց կուտայ թէ, կ'ըսեն, ինք մտադիր է այդ ճամբուն հետեւիլ, միւս կողմէն Տէրութիւնները հետեւին իրեն կամ ոչ։ Ֆրանսացիք ներկայ Դահլիճին որոշ քաղաքականութեան վրայ այպէս կարեւոր դաղափար մը չունին։ Իրաւ է որ մշտագային իրաւարարութեան վերայ Պէնրմէնի ըսածները նպաստաւոր արձագանգ կը գտնեն հոս, ուր զէնքնկեցութեան բարեկամները խիստ շատ են, բայց Ֆրանսացիք կը յայտարարեն թէ Գերմանիոյ Թագաւորը միշտ կ'ամբեկէ զրենք։ Չեն ուզեր իրենց զրահը բթացնել, լսելով «Խաղաղութիւն, խաղաղութիւն» աղաղակին, որը իրենք շատ լաւ գիտեն թէ իրենց ու Գերմանիոյ միջեւ տակաւին խաղաղութիւն չկայ։ Ֆրանսա պարտաւոր է Անգլիոյ նոր Վարչապետին բարի դիտաւորութիւնները ծանաբել, բայց Մարօքի խնդիրը կայ սէջտեղը, և անոր յայտարարութիւնները անժամանակ կը գտնէ։

Ինչպէս Թան կ'ըսէ, ի պատիւ միջազգային իրաւարարութեան Սըր Հ. Ռ. Պէնրմէնի օրհներգութիւնը վեմ բաղձանքի մը արտայայտութիւնն է, բայց կը յայտարարէ թէ ինչո՞ւ ուրեմն Վարչապետը միեւնոյն տատն Անգլիոյ պաշտպանողական միջոցները աւելցնելու հարկ կը տեսնէ։ Թան կ'ըսէ թէ Սուրբայի խաղաղութիւնը մնայուն կ'ըլլայ, եթէ Ֆրանսայի և Գերմանիոյ միջեւ տեւական խաղաղութիւն ըլլայ։ Կ'երեւի թէ, կ'ըսէ, Պէնրմէն այս իրողութիւնը չէ ըմբռնած պէտք եղած կերպով։ Կը հարցնէ թէ Անգլիա հիմա իր նոր Դահլիճին ձեռքով օ՞րչափ առաջ պիտի երթայ Ֆրանսան պաշտպանելու համար, եթէ միմիայն դիւանագիտական ազակցութիւն մը պիտի ընձեռէ իրեն, գերման նախայարձակ քաղաքականութեան մը աւելու։ Որովհետեւ հիմա Ֆրանսա իր աչքը միմիայն Անգլիոյ կրնայ տնկել իրրեւ իր պաշտպանին, յայտնի է թէ այս պարագան օ՞րքան կը հետաքրքրէ Ֆրանսացիները հասկնալու համար թէ Բէմբել Պէնրմէնի Դահլիճը ի՞նչ ոգիով պիտի մեկնէ անգլօ-ֆրանսական համաձայնութիւնը։

«Մենք երբեք փափաքած չենք որ այդ համաձայնութիւնը կռիւի պատճառ մը ըլլայ», կ'ըսէ Տէպա, «բայց վերջին քանի մը ամիսներուն դէպքերը ապրեցուցին մեզի զայն իրրեւ եւրաչիաւորութիւն մը համարելու։» Տէպա կը յայտարարէ այսպէս թէ նոր խապէս երկրորդական կարեւորութիւն ունեցող այդ համաձայնութիւնը երբայով ժամ մը եղած է, որուն վերայ կը յենու Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութիւնը։ «Դերմանիոյ և Ֆրանսայի միջեւ ինչ ինչ մահացուցիչ պատճառող դէպքեր, կ'ըսէ Տէպա, ամբոխին մը ասին անոր ակնարկութիւնները Ֆրանսայի մասին և անգլօ-ֆրանսական համաձայնութեան քաղաքականութեան նկատմամբ։ Բայց սակայն ապաւորութիւն մը առաջ բերած կ'ըլլամ, եթէ ըսեմ որ այդ մեկնութիւններուն ամբողջ չեչը կը նշանակէ թէ Անգլիոյ Վարչապետին հաստատները Ֆրանսացիներուն միտքէն անհետացուցած ըլլան ամէն երկիւղ թէ իր յաջորդը հաւատարմաբար պիտի հետեւի իր նախորդին՝ Լորտ Լէնսդաունի քաղաքականութեան։ Անգլիոյ սէջ կառավարութեան փոփոխութեան վրայ յառաջ եկած առաջին մտահոգութիւնը իրաւ է թէ անհետ եղաւ Սըր Լուրտ Կրէի արտաքին գործոց նախարարը։ Դերման մամուլին մէջ Անգլիոյ մասին խօսելու կերպը փոխուած է յանկարծ, և Պերլինի մէջ և այլուր անգլիասէր ցոյցեր կ'արձաբաձեն այս վախը Բարիզի մէջ։ Եւ նկատելով որ Ֆրանսայի և Գերմանիոյ ներկայ յարաբերութիւնները երբէք ա՛յս ատրճան ձգաւած չէին 35 տարիներէ ի վեր, Բարիզցիք սա՛ ապաւորութեան տակ կը գտնուին թէ Սըր Հ. Ռ. Պէնրմէն անկարող է անցեալ դէպքերուն դասը կարդալու ի մասին Գերմանիոյ և Ֆրանսայի յարաբերութեանց։ Զէնքնկեցութեան համար իր պերճախօս ջատագովականը ցոյց կուտայ թէ, կ'ըսեն, ինք մտադիր է այդ ճամբուն հետեւիլ, միւս երկրներուն Տէրութիւնները հետեւին իրեն կամ ոչ։ Ֆրանսացիք ներկայ Դահլիճին որոշ քաղաքականութեան վրայ այպէս կարեւոր դաղափար մը չունին։ Իրաւ է որ մշտագային իրաւարարութեան վերայ Պէնրմէնի ըսածները նպաստաւոր արձագանգ կը գտնեն հոս, ուր զէնքնկեցութեան բարեկամները խիստ շատ են, բայց Ֆրանսացիք կը յայտարարեն թէ Գերմանիոյ Թագաւորը միշտ կ'ամբեկէ զրենք։ Չեն ուզեր իրենց զրահը բթացնել, լսելով «Խաղաղութիւն, խաղաղութիւն» աղաղակին, որը իրենք շատ լաւ գիտեն թէ իրենց ու Գերմանիոյ միջեւ տակաւին խաղաղութիւն չկայ։ Ֆրանսա պարտաւոր է Անգլիոյ նոր Վարչապետին բարի դիտաւորութիւնները ծանաբել, բայց Մարօքի խնդիրը կայ սէջտեղը, և անոր յայտարարութիւնները անժամանակ կը գտնէ։

Ինչպէս Թան կ'ըսէ, ի պատիւ միջազգային իրաւարարութեան Սըր Հ. Ռ. Պէնրմէնի օրհներգութիւնը վեմ բաղձանքի մը արտայայտութիւնն է, բայց կը յայտարարէ թէ ինչո՞ւ ուրեմն Վարչապետը միեւնոյն տատն Անգլիոյ պաշտպանողական միջոցները աւելցնելու հարկ կը տեսնէ։ Թան կ'ըսէ թէ Սուրբայի խաղաղութիւնը միայնայն կ'ըլլայ, եթէ Ֆրանսայի և Գերմանիոյ միջեւ տեւական խաղաղութիւն ըլլայ։ Կ'երեւի թէ, կ'ըսէ, Պէնրմէն այս իրողութիւնը չէ ըմբռնած պէտք եղած կերպով։ Կը հարցնէ թէ Անգլիա հիմա իր նոր Դահլիճին ձեռքով օ՞րչափ առաջ պիտի երթայ Ֆրանսան պաշտպանելու համար, եթէ միմիայն դիւանագիտական աջակցութիւն մը պիտի ընձեռէ իրեն, գերման նախայարձակ քաղաքականութեան մը աւելու։ Որովհետեւ հիմա Ֆրանսա իր աչքը միմիայն Անգլիոյ կրնայ տնկել իրրեւ իր պաշտպանին, յայտնի է թէ այս պարագան օ՞րքան կը հետաքրքրէ Ֆրանսացիները հասկնալու համար թէ Բէմբել Պէնրմէնի Դահլիճը ի՞նչ ոգիով պիտի մեկնէ անգլօ-ֆրանսական համաձայնութիւնը։

«Մենք երբեք փափաքած չենք որ այդ համաձայնութիւնը կռիւի պատճառ մը ըլլայ», կ'ըսէ Տէպա, «բայց վերջին քանի մը ամիսներուն դէպքերը ապրեցուցին մեզի զայն իրրեւ եւրաչիաւորութիւն մը համարելու։» Տէպա կը յայտարարէ այսպէս թէ նոր խապէս երկրորդական կարեւորութիւն

Լանտոնի մէկ փողոցին մէջ թափառող մարդու մը պատմութիւնը ըրաւ, որուն օր մը ատիկանը բաւ.— «Մարդո՛ւկս, ի՞նչ կեցեր ես հոն, առն գնա՛։» — «Տ՛ուն, պատասխանեց թափառաշրջիկը, ես ասն չանիմ։ Ամերիկան դեսպանն եմ։»

Մր. Զօթ բացատրեց նաեւ թէ հարուստ մարդիկը միայն դեսպանական բարձր պաշտօններ կը ստանձնեն Մ. Նահանգաց մէջ, և իրենք իրենց ծախքով ուղած տեղերին կ'ապրին, կը վայելեն արտատանէն գեղեցիկ կլիմաները, միեւնոյն ատեն բարձր ազդեցութեան վարկ մը վայելելով։ Մր. Զօթ կը յայտարարէ թէ ասիկա վայելուչ չէ Ամերիկայի պէս Տէրութեան մը համար, ուր հարուստները միայն այդ բարձր պաշտօններուն կոչուին, և կամ ուրիշ խօսքով, հարստութիւնը անցագիր մը ըլլայ, անոնց բարձր պաշտօններու հասնելու։ Ամերիկայի կառավարութիւնն ալ ինքզինքը ծախքէ զերծ պահելու համար կը թոյլատրէ որ սա՛կամ նա հարուստ քաղաքացին, որ իր դրամը վայելելու յարմար կ'ելմա կը փնտռէ, իբրեւ դեսպան կամ իբրեւ հիւպատոս պաշտօն վարէ։ Մր. Զօթի այս կարծիքը հաստատուած ըլլալով նաեւ ուրիշ նախորդ դեսպաններու կողմէ, հարկ եղած է ներկայ օրինագիծը մատուցանել Խորհրդարանին։

ՍՐՏԱՃՄԱԼԻԿ ՏԵՍԱՐԱՆ ՄԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ.—Իբրեւ կնասպան դատապարտուած Էլուրին Թափլի անուն սեւամորթ մը ձերսի Սիթիի մէջ պիտի կախուէր։ Բայց քանի հոգիի առնելեօթ վայրկեան կախուած մնալէ վերջ տակաւին ողջ էր։ Պարանը դարձեալ կապեցին իր վզին, եւ դարձեալ վեց վայրկեան անանկ մնաց մինչեւ որ կեանքը վերջապէս սպառեցաւ անոր մէջ։ Այս երկրորդ դէպքն է որով կը հաստատուի նիւ Ճէրսիի դահիճին պաշտօնական կախաղանին գէշ տեսակէն ըլլալը։ Այդ կախաղանին չուանին մէկ ծայրը ծանրոց մը կապուած է, որ վար կ'իջնայ մինչ զոհը կը բարձրանայ օդին մէջ։ Կախման գործողութեան այս յապաղումը ցաւալի տպաւորութիւն առաջ բերաւ ներկաներուն վրայ։ Մէկ քանի մարեցան։ Դահիճը՝ Վէն Հայզ խիստ զգաստեցաւ՝ երբ տեսաւ որ Թափլի տակաւին ողջ էր եօթ վայրկեան կախուած մնալէ վերջ։ Այս անյաջողութիւնը պատճառ մը եղած է որ ելեկտրականութեամբ մահացուցիչ կախաղանէն նախամեծար համարուի Թափլի, որուն ըստ օրէնքի կ'ընկերանային երկու բողոքական պատուելիներ, կախաղանին մօտեցան երգելով։—«Տէ՛ր Յիսուս, Քեզի կուգամ»։ Վէն Հայզ որ մինչեւ հրամ 200 հոգի կախաղան հանած է, գոչեց.— «Շո՛ւտ, շո՛ւտ եկէք»։ Երբ հարցուեցաւ թէ վերջին ըսելիք մը ունէր, սեւամորթը խոստովանեցաւ իր ոճիրը և զղջում յայտնեց։ Վէն Հայզ կը ջանայ գովել իր կախաղանի դրութիւնը, և յաղթման պատճառը կը վերագրէ պատուելիներուն, որոնք տակաւին կ'ուզէին խօսիլ դատապարտեալին հետ, երբ սեւ գլխանոցը արդէն իսկ անոր վզին անցուած էր։

ՄՈՒԹԻՆ ՄԷՋ ԱՌՈՒՏՈՒՐ.— Նիւ Եորք հետեւեալը կը հեռագրեն.— Ինպանաբոլիսի մէջ անցեալ Երեքշաբթի երբ Մանդեան գնորդները խաւնը բաշմութեամբ լեցուած էին խանութներուն և պաղարներուն մէջ, զանոնք լուսաւորող ելեկտրական լոյսը յանկարծ մարեցաւ։ Արտասովոր տեսարաններ պատահեցան և անդուխներուն ու վաճառական գործիքներուն մէջ շատ բաներ տեղի ունեցան։ Ասոնց առնն պաղարիւն մարդիկ կարողացան հանուարթութիւն առաջը առնել, որովհետեւ անհամար բազմութիւնը իրարու վրայ դիզուած էր։ Խանութպանները պոռացին թէ ամէն դուռ ելնողի վրան գլուխը պիտի խուզարկի, ասով կարծելով ահարեկել գողերը։ Բաւական ժամանակ անցաւ երբ իւղի լամպարներ և կաղ բերուելով կարելի եղաւ բարեկարգութիւնը վերահաստատել։

ՊՈՒՏՏԱՑԱԿԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ.—Արդէն գրեցինք Թաչի Լամայի ուխտագնացութիւնը Պուտտա Կայանի մեհեանին։ Տէլլի Թելեկրաֆի Թղթակիցը նոր հեռագրով հետեւեալ մանրամասնութիւնը կը հաղորդէ այս յոյժ շահեկան արարողութեան վրայ, որ երկար տարիներէ ի վեր տեսնուած չէր Պուտտայական աշխարհին մէջ.—

ԿԱՑՆԱ, Եօ. իրիկուն

Այսօր Թաչի Լաման իր առաջին այցելութիւնը ըրաւ այս տեղի մահեանին, որ Պուտտայական մը Սրբութիւն Սրբութեանցն է։ Զուդադիտութեամբ մը նոյն օրը ասնախմբութիւնն էր Ցանկաքարայի, Թիպէթեան սուրբերուն առաջինը և ներկայ Լամայականութեան ուն հիմնադիրը։ Տեսարանը վսեմ էր, Պուտտա-կայա՝ Հնդկական ցեղերուն կողմէ իր անչքացումէն ի վեր՝ առաջին անգամ ըլլալով դարձեալ Պուտտայականութեան կը նուիրուեր բոլորովին և անարգել։

Ժամը 8½ին Մեծ Լաման, որ ասներկրայելի է, որոնց աւարին մնացեալ մասը պիտի վերադարձուի իրենց օրինաւոր տէրերուն։

ԽԱՂԱՄՈՂ ՀԱՐՈՒՍՏՆԵՐԸ.— Նիւ Եորքէ կը հեռագրեն թէ Բիթսպուրկի Տիւքէն Բիւրպին մէջ, որ միլիոնատէրերուն խաղի ժամադրավայրն է, անցեալ օր ընդարձակ սատիճանի վրայ խաղեր խաղցուեցան։ Անոնցմէ մին մինչեւ 14,450 անգլ. ոսկի կորսնցուց։ Ընդամէնը 35,000 անգլ. ոսկի ձեռքէ ձեռք փոխանակուեցաւ։ Ամէնէն աւելի կորսնցնողը շատ ջանքեր ըրաւ նորէն շահելու, բայց ի զուր։ Վերջապէս բարկացաւ, և իրեն վրայ խնդացուց հանդիսատեսները։ Երբ վերջին անդամ կը պատրաստուէր խաղի դրամին մօտ գտնուած քարէ գնդակին զարնել, հանդիսատեսներէն մին ըսաւ.— «Ա՛ւ կը բաւէ»։ Մրլիոնատէրը ըսաւ.— «1000 ոսկի դրաւ կը դնեմ այս անգամ։» Ընդունուեցաւ, և մրլիոնատէրը մը նշան առնելով, զարկաւ, և 1000 ոսկին վատակեցաւ։

ԳԵՐՄԱՆ ԿԱՑՍԵՐ ԵՐՇԻԿԸ.— Ամէն տարի Հալլէրէն կոչուած ընկերութեան կողմէ գերման կայսեր համար շինուած երկու հարիւր լիպրա երշիկը պատրաստուած է, և ի օտոյ պիտի մատուցուի Ն. Վեհափառութեան, ոչ թէ ամբողջը, այլ նոյնչափ կայսրը իր սիրած տեսակէն երկու հատ կ'առնէ, կայսրուհին ալ նմանապէս երկու, մին «Ելաքվատրթ» ասակէն, և միւսը լեռդէ շինուած կայսերական տան իշխաններէն և իշխանուհիներէն իւրաքանչիւրն ալ ի բաւունք ունի նուէրներէն մէկ մէկ հատ առնելու, որոնք շատ հին սովորութեան մը համաձայն զարդարուն կոգոմիտրով կը մատուցուին։ Այս երշիկները Հալլէի մէջ կը պատրաստուին արքունի մասնաճառիս կողմէ։

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԱՆՆԵՐՈՂԱՄՏՈՒԹԻՒՆ.— Կուսակցական և կրօնական անհերողամտութեան եղական օրինակ մը կը հաղորդուի Պատէնէն։ Վերապատուելի Շէֆֆէր մերժեց Ս. Հաղորդութիւն տալ աղքատ լրագրավաճառի մը կնոջ, որովհետեւ իր ամուսինը կը ծախէր Նեվկենցուրկեր Ֆօլքեն կոչուած լրագիր մը, որ կաթոլիկ եկեղեցիին հակառակ կը գրէ եղեր։ Շէֆֆէր կիրք եղեղեցիէ դուրս վտարեց մարդը հաստատելով թագուհին, և մեծ ցաւ հաղորդել զայն։ Ամբողջ Պատէնի Մեծ Դքսութեան մէջ այս դէպքը մեծ իրարանցում առաջ բերած է։

ԼԵՀԱՍԱՆԻ ԳԵՐՄԱՆԱՑՈՒՄԸ.— Բրոտ, Բրատաբը (գերման կոչուած) հրաման ըրաւ որ բրուսիական Լեհասանի երեսուն քաղաքներուն լեհերէն անունները գերմաներէնի փոխուին։

ԹՂԱԹԱՂԻ ՄԷՋ ԽԱԲԷՈՒԹԻՒՆ.— Գերմանացի կոմս Եօան Տօն Ֆոնրոքի թղթաթափի մէջ խարդախութիւն ըրած ըլլալով՝ երեք ամսուան բանտարկութեան և 2,000 մարք տուգանքի դատապարտուեցաւ։ Բայց որովհետեւ կոմսը մենամարտի հրաւիրած էր զինքը ամբաստանողը, ասոր համար ալ մէկ ամսուան յաւելուածական բերդարգելութեան դատապարտուեցաւ։

ՈՃԻՐՆԵՐՈՒ ՎԻՃԱԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ.— Կայս. Վրճակագրական Պաշտօնարանէն վերջերս հրատարակուած տեղեկագրին նայելով, գերման կայսրութեան մէջ ոճրագործութիւնը կ'աւելնայ։ Հրատարակուած թուականները կը ցուցնեն թէ վերջին տասներկու ամսուան մէջ յոյժ զգալի բարձրացած են գողութիւն եւ սեփականութիւններու դէմ եղած յարձակումները, ինչպէս նաեւ անբարոյականութեան նպատակով եղած յարձակումները։ Պատահումներուն մէջ ոճրագործութիւնը կ'աւելնայ։

ՄՈՎԸ ՃԱՌՈՒՆԻ ՄԷՋ.— Վերջին առնուած լուրերու նայելով, Ճարոնի հիւսիսային արեւելեան գաւառներուն մէջ սովը մեծ աւերներ կը գործէ։ Կացութիւնը ողբալի է։ Հաղարաւոր անօթիներ կան, և արագ օգնութիւն մը միայն կրնայ փրկել զանոնք թոքիսի մէջ։ [illegible] մէջ։ Հիմա յայտարարուեցաւ թէ արտասահմանի կարեկցողներու նպատակ ալ պիտի ընդունուի, թէեւ սակէց առաջ Ճարոնի կառավարութիւնը պաշտօնապէս ծանուցած էր թէ պէտք չկայ։

ԹՐԱՆՍՎԱԼԻ ԹՈՒՂԹԵՐՈՒՆ ԱՆՈՒՄԸ.— Հարաւային Ափրիկէի մէջ չինացի գործաւորներուն գաղթականութեան դէմ Անգլիոյ նոր Վարչապետին բանախօսութեան վրայ, Բարիզի Սակարանին մէջ Թրանսվալի հանքային թուղթերը ինկան, և ա՛լ աւելի իյսալու հակամէտ կ'երեւին։

ԱՏԱՄՆԱՒՈՅԺ

Մ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

6, ԲԵՐԱ ՄԵԾԱՐԱՄԱՐԳԱՐԻՒ ՓՈՂՈՑ, 6

ՀԻՒԱՆԴԻ ԿԷՆԴՈՒՆԻՆ ԱՄԷՆ ՕՐ

Կիրակի օրերը էմամաղուքեանք

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ՔՐՈՆԻԿ.— Գահիրէի մեր Թղթակիցը Դրիգոր էֆ. Տամկաճեան կը գրէ.— Նոյեմբեր 29 Գ. օր Առաջնորդարանի մէջ գումարուեցաւ տեղւոյս Գաւառ. Փոխանորդ։ Նախագահութեամբ Առաջնորդ Հօր և ատենապետութեամբ Ն. Վ. Գալուստ փաշա Նուպարի։ Անդամները մեծ մասամբ ներկայ ըլլալով, Փոխանորդը զրաւեցաւ նոր շինուելիք վարժարանի խնդիրով։ Ն. Վ. Գալուստ փաշա Նուպար որ առանձնապէս էր յատակագծի պատրաստութիւնը, մէկ ժամու չափ յատակագիծ բացատրեց շինութեան ամէն մէկ կէտին վրայ։ Փոխանորդը մտածութեամբ հաւանեցաւ այս ծրագրին և որոշեց փութով ձեռնարկել շէնքին շինութեան։ Սակայն 12,000 եգիպ. ոսկի ծախքի կը կարօտի։ Ծանուցանք թէ ա՛լ պիտի աշխատի այդ գումարը։ Հանգանակութեան մեծագոյն պակաս դրամը Փոխանորդը զիտի հաւաքէ, թէ ոչ անհատ մը պիտի տայ։ այդ դեռ յայտնի չէ։ և որպէսզի դարերէի մէջ չեն պակսիր հարուստ ազնաւորներ, որոնք թէ մէկը որոշուի այդ պակաս դրամը, քանի մը այլոցի անդրաժեշտ դրամած է վարժարանի խնդիրը։ Լիայոյս ենք որ տեղւոյս հարուստները նկատի առնելով անցեալի մէջ անգործութեան դատապարտուած այս կրթական ձեռնարկը, վերջ դնեն օգնութիւնը պիտի ընծեռեն այժմ։

.·. Նոյնպէս կը լսենք թէ Ս. Պատրիարքէն Առաջնորդ Հայր Սուրբին տրուած յանձնարարականի մը համաձայն, տեղւոյս նախագահ Առաջն. Փոխանորդ Տ. Մարտիրոս քհ. Վանդանեան, տեղւոյս Կրօն. Փոխանորդ Տ. Մարտիրոս քհ. Վանդանեան, տեղւոյս Կրօն. Փոխանորդ Տ. Մարտիրոս քհ. Վանդանեան, տեղւոյս Կրօն. Փոխանորդ Տ. Մարտիրոս քհ. Վանդանեան, (անշուշտ յօտ քննութեան) կրկին պաշտօնի պիտի կոչուի Ս. Եչմիածնի մէջ։ Մասզուլեի տեղերգողները կը յիշեն անշուշտ այն թղթակցութիւնը, որով յայտնած էր թէ Ս. Մասզուլի մը Բ. օրը Առաջնորդարանի մէջ գայթակղական արարքին հանդիսակ եղած էր յիշեալ քահանան։ Փոխանորդը քանի մը վերջ պաշտօնական յայտարարութեամբ մը հաստատեցաւ, գաղտնեցուցած էր զայն նկեղեցոյ պաշտօնավարութենէ և առաջնորդարանի փոխանորդութենէ։ Զարմանալի կը թուի մեզ այս փոխառաջ յանձնարարութիւնը։

ԿԻՍՆ. ՓԱՂՈՎԸ երկրորդ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։ Ներկայ էին Տ. Գրիգորիս և Տ. Գաբրիէլ Սրբազանները և Տ. Կարապետ Ա. քհնյ. Սանասարեան։

1.— Փոխանորդը հաստատեց Ազգ. Հիւանդասրցի 1907 տարւոյ օրացոյցի տարեկան բաժինը որ սակէ առաջ քննութեան համար յանձնած էր Տ. Լեւոն Ծ. վրդ. Տէր Մրտատեանի։

2.— Փոխանորդը ներկայացուց Ս. Պատրիարք Հօր անձնական քարտուղար Տ. Գրիգոր վրդ. Խաչատուրեան որ հրաժեշտ առաւ ժողովականներէն, իր Մասալուս մեկնելու առթիւ։ Փոխանորդը Հայրերը բարի երթ մաղթեցին և օրհնեցին Տ. Գրիգորին վարդապետը։ Ցետոյ Փոխանորդին ներկայացաւ Տ. Մատթէոս վրդ. Գալշեան։

Փոխանորդը յետոյ զրաղեցաւ կարգ մը տեղական և այլ խնդիրներով։

ՆԿԱՏԻՑ Ց ձեռագրվոյն որոշ մասը Պատրիարքարանէն գաղտագողի կարգ մը նպաստաւոր վարժարաններու տեղեկանները զրկուեցան։

ԱՓԵՆԴԻՆ Պատրիարքարան հեռագրուած է թէ Տ. Գաբրիէլ քհ. որուն Գաւառա երթալը որոշուած էր. մեկ երկու գոր իր նոր պաշտօնը։

Տ. ՂԱՆ վրդ. Համբարեան որուն առողջանալ գրած էրնք. այս ամսամիջ դրած է Ս. Պատրիարքն որ Արմաշու Դպրեվանքին մէջ և կամ ուրիշ ոնե տեղ պաշտօն մը տուրի իրեն։

ՀԻԻԱՆԴԻԱՆՈՅԻ Հոգաբարձութիւնը Պատրիարքարան ծանուցած է թէ պարտաւորեալ ուսանողներէն չորս գաւառացի տղաքներ փոխ-ի յանձնած են Սրուանդտի երթալու և Փոխանգաւորաց վարժարանը մտնելու և սա այս եւ ուսանողներ Պատ. փոխանորդին հաւանութիւնը ստացած է։

ԳՈՀՈՒԹԵԱՄԲ կը ծանուցանենք թէ Կայս. Համալսարանին մրցանակաբաշխութեան մէջ, որ տեղի ունեցաւ նախընթաց օր, առաջին պատուոյ եղաւ Պետրոս էֆ. Աթրունի և սակի ժամացոյց մը և շղթայ մը նուէր ստացաւ ուսողական և մաթեմատիկական գիտութեանց մէջ առաջին հանդիսանալուն պատճառաւ։ Պետրոս էֆ. Աթրունի, համանուն հոր ուշիմ զաւակը։ սակիզ առաջ արդէն պաշտօնի կոչուած էր Շերքէթի Խայրէի վարչութեան մէջ, ուր առիթ ունեցած է իր մաթեմատիկական հմտութիւնը կիրարկելու։ Պետրոս էֆ. Աթրունի Գէրպէրեան վարժարանի փայլուն շրջանաւարտներէն մէկն է և կը խոստանայ գեղեցիկ

ազգայ մը իր պարկեշտութեանը և համբաւոյն չնորհիւ։

Ինկիրիրի առաջնորդ Տ. Նղիէ վրդ. ժողովներու չգոյութիւնը յայտնելով, քննդրած է Պարտիրքարանէն որ գտնէ ուժամոյ ինչ. ժողով մը կազմելու հրահանգ տրուի իրեն քանի որ Գու

պատչած գործածութիւնը պարզապէս ծիծաղելի կը հանդիսանայ, քան ուրիշ որ և է մեկնի տալ գործածութիւնը։

Գունաւոր մեկնի գործածութեան առմամբ կրնայ ճշդուիլ յեսագայ կերպով։ Գիծերը, վաճառականական թուղթերու և ամաններու մէջ, գունաւոր մեկնով միայն կը գրուին։ Տոկոսաւոր ընթացիկ հաշիւներու ուղիղ եղանակին մէջ՝ վճարումները դադարման թուականէն անդին անցնող գործողութիւններու ոսկսի օրերուն թիւերը եւ տոկոսաւոր թիւերը, եւ երբեմն ալ վճարումի թուականը գունաւոր մեկնով պէտք է գրել։ Փոխ՚՚գիրերու ընդունագրութիւնը, և երկայնորդին վրայ իսկ փոխանցումներու տեղ չմնացած պարագային, արդէն իսկ գրուած փոխանցումներուն վրայէն տարբեր ուղղութիւնով շարունակուելիք փոխանցումները, զորս վաճառականութիւնը կ՚ընդունի, տարբեր մեկնի գործածութեան ենթակայ են։ Ամամտ հաշուակալներ՝ օր-հաշիւն յօդուածներուն վերաառութիւնները և մայր-հաշիւին մէջ իւրաքանչիւր գործողութեան գըլխագրով գրուած պարտողը եւ կամ պահանջողը (կրկնատոմարի մէջ) տարբեր մեկնով կը գրեն, չատ վայելուչ և գեղեցիկ երեւոյթով։

* *

Ինչպէս տեսնուեցաւ, վաճառականութեան մէջ ամէն տեսակ մեկններ իրենց գործածութեան յատուկ տեղերն ունին։ Վաճառականներ, գրագիրներ կամ հաշուակալներ իրենց գրասեղանէն անբաժան թողելու են ամէն տեսակ մեկններ, անոնց քով մաքուր վիճակի մէջ ունենալով նաեւ իւրաքանչիւր մեկնի յատուկ գրիչը։ Մեկններու կանոնաւոր և օրինական գործածութիւնը թէ՛ գրուածը մաքուր կը հանէ, մաքուր ցոյց կուտայ, և թէ ճիշտ իր նպատակին կը ծառայէ։ Իր գործածած մեկնով նոյն իսկ վաճառական մը երբեմն կը հանէ թէ ո՛ր ատիճան գիտակից ըմբռնումներ ունի վաճառականական արուեստին նկատմամբ։

Գ. ՕԶԱՆԵԱՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՅ ԲԱՐԵՐԱՐ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Ի ՆՊԱՍՏ ՕՍՄ. ՀԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԻՆ

Թուրքիոյ մէջ անբաղդատելի շահեր կ՚ապահովէ, շերմաբուծութիւնը Օսմանեան լայնածաւալ երկրին մէջ այս ճիւղը ալիսաութիւն հայթայթած է և սկիզբն ի վեր տիեզերական համաբաւի ծիրացած արուեստական մետաքսէ հիւսուածներու ճարտարարուեստին զարգացմանը սատարած է։ Սայց է որ շերամին զանազան հիւանդութիւնները մեծ վնաս պատճառած են, բայց Բասդէորի գիւտերուն շնորհիւ ճարտարարուեստը իր ներքին յարութիւն առնելով, անլուր զարգացում մը ստացած է։ Այսօրուան հնաբոյծները, մէյ մէկ մանրադէտ սառած, իբրեւ նոր Սպարթացիներ, կը քննեն ալսաւոր սերմերը և զանոնք ի բաց վտարելով, ապագայ հիւանդութիւններուն առաջքը կ՚առնեն։ Բայց որպէս զի այս հիւանդամ սերմերուն ջնջման գործը չվնասուի, պէտք է որ մեր սահմանագլուխները փակենք օտար երկիրներէ բերուած հիւանդոտ սերմերուն առջեւ։ Եթէ այսպէս չըլլայ, ինչ օգուտ պիտի ունենային այն տաեն Օսմ. կառավարութեան և Հանրային պարտուց վարչութեան անհամար զոհողութիւնները։

Ահա այս նկատմամբ էր որ Պետական Խորհուրդը հրամայեց Սելանիկի մաքսային իշխանութեանց, որպէս զի յանձնաժողով մը կազմուի Երկրագործական Տնօրէնէն և Հանրային պարտուց վարչութեան անհամար զոհողութիւնները։

Ահա այս նկատմամբ էր որ Պետական Խորհուրդը հրամայեց Սելանիկի մաքսային իշխանութեանց, որպէս զի յանձնաժողով մը կազմուի Երկրագործական Տնօրէնէն և Հանրային պարտուց վարչութեան ներկայացուցիչներէն, մաքսատան եկած օտար շերամանոցներու տնտուկները քննելու և ամէն հիւանդութենէ զերծ նկատուածներուն մուտքը միայն արտօնելու համար։ Այս քննութիւնը և անոր միջոցին անտուկներուն մաքսատան մէջ մնալը ա՛ և է ծորքի պիտի չենթարկուին։

Ցաւալի է որ այս օգտակար որոշման կիրառութիւնը առաջը պիտի առնէ գիտարտադրութեան, որմէ կը գանգատին մեր հնաբոյծները։ Այս բառը ատրուագծեցինք, ցոյց տալու համար որ անտեսական այս երեւոյթը անկանոնութիւն մըն է այնպիսի երկրի մը մէջ որ մեծ քանակութեամբ օտար հունտեր կը ներածէ և որուն ընկ հնաբոյծները սակայն, խիստ հակակշռի մը ենթարկուած ըլլալով, անագիւտ հունտեր կ՚արտադրեն արտասելու համար։

Արդարեւ ապացուցուած է որ տարին իբր 600,000 ունկի հունտ կ՚արտասենք, 95 %ը Ռուսիոյ և Պարսկաստանի համար և մնացած 5 %ը Ցունաստանի, Իտալիոյ, Իսպանիոյ և մինչեւ իսկ Ֆրանսայի համար։ Երկիր մը, որ ի վիճակի է շերամահունտ արտասելու ի Ֆրանսա, շերամաբուծութեան այս դասական երկիրը, ի հարկէ պէտք չունի օտար հունտեր ներածելու և յետոյ ընկ շերամահունտերու գերարտադրութենէն նեղուելու։ Եւ որովհետեւ փորձառութիւնը գերազանցապէս ապացուցած է որ մեծաքէ հիւսուածներու ճարտարարուեստը չատ մտէն առնչութիւն ունի շերամաբուծութեան յատաղդիմութեան հետ, ի հարկէ օսմ. երկիրներու մէջ այս ճիւղին զարգացումը անուղղակէս պիտի նպաստէ երկրին ճարտարարուեստական բարգաւաճումին և պիտի ապաւեցնէ թէ՛ Օսմանցի ժողովրդեան և թէ Պետական Դանձուն հասոյթներու աղբիւրները։

×

Շերամաբուծական վարժարանի ընթացաւարտներուն և Շերամաբուծական Քննիչներուն ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք հետեւեալ չահեկան յօդուածին վրայ.—

ԻՆՉՈ՞Ի ԳԻՏՏ ՉԵՆՔ ԸՆԵՐ

ՇԵՐԱՄԱՐՈՒԵՍՏԻՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻՆ ՄԷՋ

Մանզումէի 1356 թիւին մէջ գիտական միջոցներով շերամորդին գաւնաւոր խոզակ չինել տալու փորձին հրատարակումը գրգիռ կ՚ըլլայ ինձ հարցնելու թէ ինչո՞ւ միչտ ձայնը նոր ոպացիին կուտանք։ Կը պակսի՞ մի՞թէ մեր մէջ անանկներ՝ որոնց մտաւորական զարգացումը ու գիտութեան վրայ իրենց համարած մեծ պաչարը անկարող ըլլան գիտական նոր փորձեր ընելու։ Մի՞թէ Ներսպացիները ստեղծելու յատուկ և արտակարգ ուղեղով ծնած են։

Երբ հեղինակներու կենսագրականները աչքէ անցընենք, կը տեսնենք որ լուրջ ու կրթալի աչխատութիւնը, հաստատ համոզումը և ուշադրութիւնը միայն եղած են այն անհուն զօրութիւնները՝ որոնք կրցած են գիւտերը արտադրել։ Ցաւալի է տեսնել թէ հանկարծակի շերամաբոյծներու բազմապատիկ թիւին, միչտ հետեւողութեամբ կը զոհանանք։ Ուրիշներ արհեստական փորձերը ու գիւտերը կը պարտատեն ու մենք կ՚ընդունինք։ Գերազանցելու նախանձը կարծես կը պակսի մեր շերամաբոյծներուն քով։ «Գերազանցէ ու պիտի ապրիս», ըսած է Ժուպէռ։ Թերեւս մտածուի թէ Ներսպացին միչտ լաւագոյն միջոցները ունի յառաջանալու։ Շատ կը սխալինք սակայն։ Անոնք կը յաջողին որովհետեւ աչխատութիւնն իրենց համար հաճոյք մըն է և հաստատամտութիւնն ու կրթվամտութիւնն իրենց նկարագիրը յատկանշող միակ տարրերն են։

Դաչտը բանով ու բրիչով, ուղեղն ամբարուած նիւթերով՝ ինչպէս ու կամքով կրնան չատ արդիւնք տալ։ Շատ անգամներ ամէնէն հասարակ բաներու մէջ իսկ աչխատութիւնը մեծ հրաչքներ կը գործէ։ Ամէն անգամ որ գիտական փորձ մը կը կարդամ, կը յիշեմ շերամաբուծական վարժարանի Տնօրէնին «երթաք բարալի» քարի մը խօսքերը. «Զեզ պատրաստեցի, սակէ վերջ ձեզ արուածներէն օգուտ քաղել գիտցէք, ձեր պարտաւորութիւնն է աչխատիլ, յառաջանալ շերամաբուծութիւնը Օսմանեան մեծածաւալ կայսրութեան մէջ։»

Հաղիւ շերամաբուծութիւնը զարգացած էր, սոսկալի հիւանդութիւնը (խմբախտ, flacherie) գիւղացին կը յուսահատեցնէր։ Մեր առաջագէմ և օրիցեալ Վ.Հապատը իսկոյն հրամայեց իր անուն աղորմութեան Դանձէն չինել վարժարան մը, ու զայն յանձնել կարող վարիչի մը։ Այս վարժարանը մեծ թիւով աչակերտներ հասցուց կարճ միջոցի մը մէջ, որով իսկոյն կասեցաւ շերամներու հիւանդութիւնը և այսպէս իրականացան մեր երկրաչէն Վ.Հապատին փափաքները։

Մինչեւ հիմա վարժարանը 800է աւելի աչակերտներ տուաւ երկրին ամէն ազգէ, և այսօր պարծանքով կ՚ըսենք թէ Ներսպացիին հետ կը մրցինք մեր արտադրութիւններով։ Սակայն Ներսպացիին պէտ նոր փորձեր ու գիւտեր չենք ըներ։ Վարժարանը գիտական առատ պաչարով մը օժտած է մեզ, բայց մենք ծուլաբար կը վարուինք։ Վարժարանը հանճարներ չստեղծեր, այլ տաղանդները կ՚օգնէ։ Անիկա ուղղեցոյցն է մեր յառաջդիմութեան, գաղտնիքներու բանալին կուտայ մեզ ու՝ անկէ վերջ գործը մերն է։ Պէտք է հետազօտենք, ուսումնասիրենք ու արդիւնքներ մէջտեղ բերենք, ոչ թէ անանք փոքր ու աննշան բաներ ըլլան։ Ո՛չ մէկ գիւտ մէկէն կատարելութեան հասած է առեւտուրի մէջ։ Ցաւալի թերի յղացումներ գրգիռ եղած են ու այսպէս կատարելութիւն մը ձեռք բերուած է։

Ուրեմն բացայայտ կը տեսնուի թէ յարատեւ աչխատութեամբ, ուշադիր հետեւողութեամբ ու հաստատ համոզմամբ է որ առեւտուրի մէջ արդիւնք մը ձեռք կը բերուի։

Վերջին անգամ շերամաբուծական քննիչներու ընտրութիւնը մեծ յոյսեր ներշնչեց մեզ, և սակայն արդիւնք մը չտեսանք։ Դիւղացիին շերամաբուծական անյաջողութիւնները նոյն մնացին չատ տեղեր։ Երբ նկատողութեան առնենք գիւղերու մէջ սպառած հունտերու քանակը՝ արդիւնքը գոհացուցիչ չենք գտներ։ Խեղճ գիւղացին արդիւնքի մը կը սպասէ ու չի գտներ։ Եթէ շերամաբուծական քննիչները գիտական նոր փորձեր չեն ըներ, գոնէ թերի հսկողութիւններ ու կիրառումներ չենեն։ Ոչ հունտերը քննելու ատենը որոշուեցան, ոչ շերամատանց պահանջումները ճանչցուեցան եւ ոչ ալ գիւղացիին հաղորդուեցան անհրաժեշտ ծանօթութիւնները շերամաբուծութեան վրայ։ Ընդունինք սակայն թէ գիտական ճիւղի մը մէջ յաջողելու համար երկար աչխատութիւններու և տքնութիւններու պէտք կայ, թէ անպատեհ է անմիջապէս սպասել անանկ բաներ՝ որոնք երկար ուսումնասիրութեանց պէտք ունին։ Սակայն ասոնք գիտնալով և ընդունելով հանդերձ, պէտք է անկեղծօրէն խոստովանիլ թէ շերամաբուծական քննիչները պիտի չկրնան իրենցմէ սպասուած արդիւնքը տալ, քանի որ այսպէս անաչխատ կը մնան և լիովին չեն ըմբռներ իրենց յանձնուած պարականութիւնը։

Մեր կարծիքով, օգտակար պիտի ըլլար եթէ հնաբոյծներս շերամաբուծական հարցերով զբաղէինք։ Թերեւս մէկու մը մէկ անկան համարած ուսումնասիրութիւնը մեծ յաջողութիւն մը պատրաստէ, եւ օր մը արդիւնք մը երեւան ելլէ։ Հարցում մը իր տարբեր պատասխաններու միաբանութիւնը մեծ դաս մը կրնայ պարունակել։ Ամէն վկայեալ շերամաբոյծ պարտաւորութիւն պէտք է տեսէ հրապարակել, երբ լաւագոյն միջոց մը տեղնած է իրեն համար, եւ կամ վատահ է թէ օտ կամ նա կերպով շերաբոյծներու օգտակարութիւն մը պիտի ունենայ։

Մանզումէ երբեք չէ զլացած իր տիւնակները լոյն բանալէ արհեստական յառաջդիմութեան համար և անչուշ պիտի օգնէ մեզ, որով պիտի կրնանք կատարել մեր պարտաւորութիւնները յօգուտ Երկրին։

Հեստաբոյծ
ՀՐԱՆՏ ՓԻԼԻՊԻԱՆ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Տէ՛ր,

Մանզումէի չորեքշաբթի օրերու Առեւտրական բաժինը հանոյքով կը կարդամ. կը յուսամ որ հետզհետէ փոքր ու մանագէտ գրաղներ ունենալով՝ չատ կարեւոր ծանօթութիւններ և թելադրութիւններ կ՚ընծայուին մեր առեւտրական և երկրագործ դասակարգին։

Պիտի խնդրէի որ յեսագայ հարցն ալ մանագէտներու նկատառման հանելիք ընծայել Ձեր օգտակար բաժնին միջոցաւ։

Անասուններու աղբը, որ այնչափ օգտակար ծառայութիւններ կը մատուցանէ երկրագործին, չատ մը գաւառներու մէջ բոլորովին անտեսուած և անկարեւոր բան մը նկատուած է, մինչդեռ թթենիի մշակութիւն կեցած մտատակայ գաւառներուն մէջ մանաւանդ անասուններու աղբին խիստ կենսական յատկութիւնները այնչափ լաւ ըմբռնուած են որ գիները չատ սղած և երկրագործներու համար դասակարգին անմատչելի դարձած են։ Այս պատճառաւ անոնց արտերը կամ թթատանները առանց աղբի մնալով՝ թէ՛ նուազ բերք կուտան և թէ հողը չատ չուտով կը սակարանայ։

Անասուններու աղբին տեղը բռնող արհեստական աղբ մը չկայ արդեօք։ Ինչ կ՚ընեն այս մասին Ներսպացիք, մանաւանդ թթենիի համար ինչ աղբ կը գործածեն անասունի աղբ չունեցողները։

Մ. Ց. Ա.

Մանզումէի տպարանէն կարելի է հայթայթել լուցկիի գեղարուեստական ինքնաշարժ տուփերը, որոնք դժբախտ արուեստագէտի մը ձեռակերտն են և սանմանուած են տպրուստի միջոց մը հայթայթել անոր։ Գարդ տուփին գինն է 10 ղրշ. իսկ գնողին անունը տուփին վրայ գեղեցիկ գրով քանդակուած տեսակը 20 ղրշ։

ՍԻՄՈՆ ՉԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ

(1905 Դեկ. 13 Երեքշաբթի)

ՑՈՐԵՆ

Սերմակ Առաջին օրան	40½	փր.
» երկրորդ »	39-39½	»
Մարտիւր »	35-37	»
Զաւսարը »	34	»
Սերթ առաջին, օրան	42	փր
» մէջտեղ տեսակ	39-40½	»

Այսօր ժամանեց 16 վագոն ցորեն Ա. նաւալ։

ԱԼԻՒՐ

Հեղական քրմա Ա. պարիզ	77	»
» » Բ. »	73	»

ԹԷՓ

Օրան 18¾-19 փարա։

ԳԱՐԻ

Բէյոռլէնէ 14-14½ ղրշ. գրիւ
Մերսին և Բուռմիլի 13 ղրշ. գրիւ։

ԱՅԺՄԷՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ներկայ եղանակին մէջ, ուր կծու ցուրտն ու սառնամանիքը տիրական ազդեցութեամբ մը պարուրած է հաւասարապէս ամէն կողմ, մարդ անկեղծորէն կը մղուի խորհելու ա՛յն ամէն բաներու վրայ, որոնք ուղղակի կապ մը, սերտ առնչութիւն մը ունին մարդկային սրտին հետ։

Եւ հարկ կայ ուսելցնելու թէ՝ բարեգործութիւնը, կարօտեալի մը ձեռք կարկառելու առաքինութիւնը ա՛յն կարգի խնդիրներէն է ինքին, որոնք ամէն տաեն և տարիներու յաջորդական չրջաններու մէջ ալ չեն դադրիր նորէն այժմէութիւն ստանալէ, հոգ չէ՛ թէ միւս կողմանէ չատ մը ձեռնհաս գրիչներ ու խոհուն միտքեր զանազան պարագաներու և այլ և այլ առիթներու տակ զբաղած ըլլան իրմով, առանց նշանակելի արդիւնքի մը տակայն։

Բարեգործութիւնը, ինքնաբուխ, անկեղծ ու մանաւանդ անպայման բարերարութիւնը ապահովապէս չա՛տ նախընտրելի ու միւնոյն տաեն ալ չա՛տ ծափահարելի յատկութիւն մըն է ու և է անհատի համար, բայց խնդիր է գիտնալ թէ՝ մեր մէջ ունի՞նք նոյն գովելի առաւելութիւնները իր վրայ մարմնացնող բարեգործներ, մանաւանդ մեր իգական դասակարգին մէջ։

Ամէն պարագայի տակ՝ հարցում մըն է ասիկա, կարեւոր ու հետաքրքրական ալ հարցում մը, որուն պատասխանը սակայն նա՛ն քան անարդիւնք ու ժխտական է իր տեսակին մէջ։

Չեմ գիտեր թէ՝ դիտած կամ ուշադրութիւն ըրած է երբեք, ամէն անգամ որ Հանրային Մարմիններու և կամ ոնէ բարեսիրական հաստատութեան մը անունով եղած նուիրատուութիւններու ցուցակները կը հրատարակուին մեր լրագիրներուն մէջ, ի զուր կը փնտռենք անոնց մէջ կնոջական անուններ, և եթէ ըլլա՛ն իսկ, անոնք ալ հաղիւ աչքի երեւնալու ատաճան ցանցառ ու իր՛սա հաղուագէպ. մէկ խօսքով՝ չեչտուած անտարբերութիւն մըն է որ կ՚երեւի այդ մասին մեր կիներուն քով, և այս ալ անչուշտ իր ուրոյն ու ընսրոյ պատճառները ունի։

Եւ ասիկա ինքնին կը բացատրուի ա՛յն պարագային, երբ ուսելցենք անմիջապէս թէ՝ մեր կիները, գրեթէ անշնչմամ՝ բայց յարգելի բացառութիւնով մը, զուրկ են տակաւին բարերարելու տեսակէտը ընդդրկելէ, և բացարձակապէս ամսալ բարեսիրական ինքնաբուխ զգացումներ սնուցանելու տեսակէտով։

Թէ այս պարագան ո՞ր ատաճան կրնայ պատուաբեր ու գնահատելի դառնալ իրենց համար, ատիկա ալ ինքնին տարբեր տեսակէտ մըն է անչուշտ, որ չկրնար մեզ չահագրգռել մեր ներկայ խորհրդածութիւններուն մէջ։

Եթէ երբեք չահագրգռական ու նկատելի տեսակէտ մը կայ մէջտեղ, ա՛յն ալ մեր իգական սեռին քով չեչտուած անտարբերութիւնն է, հանդէպ՝ մեր բարեգործական հաստատութիւններուն։

Ամէն անհատ ալ գիտէ և իմացած է անչուշտ թէ՝ Գալֆեան անունով Որբանոց մը ունինք Խասգիւղի բարձունքին վրայ, որուն պատսպարելները խմբովին անոք ու անպաչտպան մնացած սանուհիներ են, ինչպէս նաեւ բոլորովին իգական սեռէ կազմուած է անոր Խնամակալութիւնը, որուն ուղղակի հսկողութեան և տնտեսութեան յանձնուած է Որբանոցին հոգն ու այլ մատակարարութիւնները։ Եւ սակայն այսպէս մը ա՛լ բաւական սեպելով, պէ՞տք է որ այլ եւս բոլորովին ձեռնթափ մնանք նոյն և նմանօրինակ բարեգործական հաստատութիւններու հանդէպ, առա՛նց անոնց ի նպաստ բան մը ընելու, առա՛նց անոնց օգտին և զարգացման համար քիչ մը ձանձրոյթ ու զոհողութիւն յանձն առնելու։

Իւրաքանչիւր թխամայրի կատարեալ սնուցումը և հանգստութիւնը ապահովելու համար քան վայրկեան հանգստավանդակի մէջ պէտք է թողուլ։ Այս ժամանակամիջոցին յետոյ նոյն կարգադրութեամբ օգնականը մէկիկ մէկիկ թխամայրերը թխարան վերադարձնելով կը յանձնէ հաւաբոյծին որ թխամայրերուն աղտոտած ոտքերը քուրջի կտորով մը մաքրելէ վերջ կը դնէ թխակողովներուն մէջ և այսպէս հաւաբոյծին աչխատութիւնը կը վերջանայ։

Օգնականը թխամայրերը հանգստավանդակներէն թխարան վերադարձնելէ վերջ հանգստավանդակին ուսադուռ գեմերը կը հարթէ, հոնկէ վերցնելով ծիրտերը և երբեմն այդ գեմերը կը վերանորոգէ մաքուր աւազով. չրամանները և կերամանները կը մաքրէ և վերջին կը լեցնէ յստակ և մաքուր ջուրով և հաւերու սնուցման յատուկ հնտեղէններով։

Թխամայրերը թխման մէջտեղ ամենակամիջոցէն օգտուելով, պէտք է վերանորոգէ թխակողովներուն աղտոտած յարդը և գաղջ ջուրով մաքրէ հաւկիթները, որպէս զի սաղմերուն ջնջուութիւնը չարգիլուի։

Թխամայրեր ալ կան որոնք իրենց յանձնուած հաւկիթները կը կարեն, իսկ ոմանք թխման տեւողութեան միջոցին կը մեռնին։

Այն թխամայրերը որոնք սակայն իրենց հաւկիթներուն կատարելուն պատճառ կ՚ըլլան, պէտք է վտարել թրխարանէն և մաքրելով անոնց յանձնուած հաւկիթները, պէտք է զանոնք յանձնել ուրիշ թխամայրերու. նաեւ միւնոյն բանը ընել պէտք է մեռնող թխամայրերու հաւկիթներուն համար ալ։

Թէ՛ առաջին և թէ երկրորդ տխուր պարագաներուն առաջքը առնելու համար ուշիմ հաւաբոյծ մը պէտք է որ ունենայ իր թխամանին մէջ փոքրիկ հաւկիթներու վրայ թխող մէկ քանի պտնեակ թխամայրեր։

Գան մը նկատողութեան չառնելով նոյն Որբանոցին հոգատարութեանը ինքնայօժար նուիրուած յարգելի մնամակալուհիներու անունը, որոնց այդ առթիւ ունեցած աչխատութիւնը վեր կը մնայ ամէն գովեստէ, անդին կը մնան տակաւին հայ աղջիկներու և օրիորդներու մեծամասնամ և զարգացած բազմութիւն մը, որ ա՛չ իսկ կը հետաքրքրուի նմանօրինակ առաքինական գործերով, որ ա՛չ իսկ գոնէ փոքրիկ հոգածութիւն մը և կամ ա և է նիւթական ձեռնտուութիւն մը կը շռայլէ նմանօրինակ հաստատութիւններու ի նպաստ, ի՛նչ փոյթ թէ՝ միւս կողմանէ հարաւային դասատատանը՝ աղջատոհ դաստրութիւնները պիտի դասատարան եղեր զինք իր այդ մեղադրելի անտարբերութեանը համար։

Բայց, ի՛նչ որ ըլլայ տակաւին, ամէն պարագայի մէջ, երբե՛ք փափաքելի ու գնահատական պիտի չըլլար որ, մեր կիները չարունակէին մնալ իրենց այդ չեչտուած անտարբերութեանը մէջ՝ յարատեւ կերպով, առա՛նց անկէ չեղելու, առա՛նց այդ մասին բարերար սայթաքում մը ընելու ղանդիր ըլլալու։

Մնաց որ՝ իրենք, մեր կիները՝ բնա՛ւ չեն կարող արդարացուցիչ պատճառանք մըն ալ մատնանիշ ընել այդ առթիւ, և եթէ երբեք առարկեն ալ թէ՝ ժամանակի չգոյութիւնը և նիւթական միջոցներու անբաւականութիւնը լուրջ արգելքներ կը հանդիսանան իրենց համար, այդ տեսակ բան մը պարզապէս անիրաւութիւն պիտի ըլլար, և թերեւս անիրաւութենէ ա՛լ աւելի տարբեր բան մը։

Որովհետեւ, նախ որ՝ այն քանի մը Տիկիններն ու Օրիորդները, որոնք յօժարակամ ստանձներ են այսօր Գալֆեան Որբանոցին մատակարարութիւնը և զայն անտեսելու հոգը, ա՛նո՛ւնք ինչպէս կրցեր են արամադրելի ժամեր ունենալ՝ իրենց առտնին զբաղումները ամբողջացնելէ յետոյ. և երկրորդ որ՝ եթէ մեր կիները ժամանակ չեն ունենար այդ տեսակ բարեսիրական հոգերով զբաղելու, մի՞ւս կողմէ դարձեալ իրենք են որ երեկոյթներ ու պարահանդէսներ կը կազմակերպեն իրենց պերճանքը ու զարդարուն տարազներուն մէջ, և ասիկայ մանաւանդ ներկայ ձիրան եղանակին պատեհութեամբ, այնպէս չէ՞։

Հոգ չէ՛ սակայն, մեր կիները կրնան երեկոյթներ սարքել, կոյսուներ ու ասուլխմբութիւններ վայելել ուզուած ու փափաքուած ձեւով, ա՛յ ոք կրնայ բան մը ըսել իրենց, ինչպէս նաեւ դարձեալ ա՛յ ոք բան մը պիտի ըսէ իրենց և նոյն իսկ քիչ մը ամէն խղճի տէր անհատներ ալ լիաչուրթն պիտի գովաբանեն ա՛յն պարագային՝ երբ ան՝ հայ կիրը, իր այդ պերճանքը վայելքներէն պզտիկ բաժին մըն ալ բարեսիրական հատատութիւններու համար հանէ, իր պերճութիւններով ու փարթամութիւններով յղփացած՝ չմոռնայ աղքատը, կարօտեալը՝ գոնէ նիւթական ձեռնտուութիւններ ընելով անոնց։ բա՛ն մը որ ի՛սկապէս կարեւոր և հարկեցուցիչ կը դառնայ՝ ներկայ ցուրտ եղանակին պատեհութեամբ։

Եւ այն տաեն, դո՛ւք ըսէք թէ, քիչ մը ամէն անհատ ալ չի՞ պիտի ծափահարէր իր այդ ի՛րապէս ծափահարելի արարքը։

ԼԵՒՈՆ ԱՒԱԳԵԱՆ

ՏՕՔԹ. ՁՐԱՔԵԱՆ

Ամէն օր կը գտնուի առաւօտեան մինչև ժամը 7 կէտրիք Բալա, Կարապետ էֆ. Գերպէրեանի դեղարանը և ժամը 8-11, Գում Գապու Նշանէի Ճատաէսի, Ցակոբ էֆ. Ճէղվէճեանի դեղարանը։

Վերոյիշեալ դեղարաններուն մէջ Գլ.ի և Շբթ. օրերը մրեւնոյն ժամերուն ձրիապէս կը գրամատ, ամէն տեսակ հիւանդները։ 2—10

ՀԱՒԱԲՈՒԾՈՒԹԻՒՆ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՊԷՏՔ Է ԽՆԱՄԵԼ, ԵՒ ՍՆՈՒՑԱՆԵԼ, ԹԽՄԱՅՐԵՐԸ

Նախապէս բացուած էինք թխամայրերու դասակարգումի այն միջոցները, որոնցմով միւնոյն օրուան մէջ 10—12 թխամայրեր կրնայինք թուխթ դնել։ Հարիւր քսան կամ 12 դասակարգ թխամայրեր պարունակող թխարան մը պէտք է որ 12 հանգստավանդակ ունենայ, իւրաքանչիւրը 12 խորշերու բաժանումով։

Իւրաքանչիւր թխակողով իր վրայ կը կրէ քառանկիւնաձեւ խաւաքարի պզտիկ կտորներ, որոնց վրայ պէտք է նշանակուած ըլլան թխամայրերուն յանձնուած հաւկիթներուն թիւը, թխման սկզբնական օրը և թխամայրերուն պատկանած ցեղերու անունները և թխամայրերու թիւ երկու թխամայրը, զոր պէտք է զետեղել հանգստավանդակին թիւ երկու խորշին մէջ, և այսպէս կանոնաւորաբար պէտք է շարունակեն այս գործողութիւնը մինչեւ որ հանին վերջին թխամայրին։

Հաւաբոյծը երբ իւրաքանչիւր թխամայր իր օգնականին յանձնէ, պէտք է որ թխակողովներուն վրայ գանուած բուրդէ կապերով ծածկէ հաւկիթները, որպէս զի անոնց մէջ ներփակ սաղմերը ցրտառութիւնով չայլայլին։

Թխամայրերէ չատեր կ՚ընդդիմանան հաւաբոյծին՝ այն պահուն երբ զիրենք կը վերցունէ իրենց հաւկիթներուն վրայէն. այսպէս անոնց թեւերուն տակ գանուող հաւկիթներէ չատեր իյնալով կը կոտրին. հետեւաբար հաւաբոյծը այս անպատեհութեան տեղի չտալու համար պէտք է ուշադիր ըլլայ։

Թխամայրերէ ոմանք թխման առաջին օրերուն մէջ ծրտելով կ՚աղտոտեն իրենց բոյները և հաւկիթները. ուրեմն հաւաբոյծը թխամայրերու սնուցման ժամանակամիջոցէն օգտուելով, պէտք է վերանորոգէ թխակողովներուն աղտոտած յարդը և գաղջ ջուրով մաքրէ հաւկիթները, որպէս զի սաղմերուն ջնջուութիւնը չարգիլուի։

Թխամայրեր ալ կան որոնք իրենց յանձնուած հաւկիթները կը կարեն, իսկ ոմանք թխման տեւողութեան միջոցին կը մեռնին։

Այն թխամայրերը որոնք սակայն իրենց հաւկիթներուն կատարելուն պատճառ կ՚ըլլան, պէտք է վտարել թրխարանէն և մաքրելով անոնց յանձնուած հաւկիթները, պէտք է զանոնք յանձնել ուրիշ թխամայրերու. նաեւ միւնոյն բանը ընել պէտք է մեռնող թխամայրերու հաւկիթներուն համար ալ։

Թէ՛ առաջին և թէ երկրորդ տխուր պարագաներուն առաջքը առնելու համար ուշիմ հաւաբոյծ մը պէտք է որ ունենայ իր թխամանին մէջ փոքրիկ հաւկիթներու վրայ թխող մէկ քանի պտնեակ թխամայրեր։

Իւրաքանչիւր թխամայրի կատարեալ սնուցումը և հանգստութիւնը ապահովելու համար քան վայրկեան հանգստավանդակի մէջ պէտք է թողուլ։ Այս ժամանակամիջոցէն յետոյ նոյն կարգադրութեամբ օգնականը մէկիկ մէկիկ թխամայրերը թխարան վերադարձնելով կը յանձնէ հաւաբոյծին որ թխամայրերուն աղտոտած ոտքերը քուրջի կտորով մը մաքրելէ վերջ կը դնէ թխակողովներուն մէջ և այսպէս հաւաբոյծին աչխատութիւնը կը վերջանայ։

Օգնականը թխամայրերը հանգստավանդակներէն թխարան վերադարձնելէ վերջ հանգստավանդակին ուսադուռ գեմերը կը հարթէ, հոնկէ վերցնելով ծիրտերը և երբեմն այդ գեմերը կը վերանորոգէ մաքուր աւազով. չրամանները և կերամանները կը մաքրէ և վերջին կը լեցնէ յստակ և մաքուր ջուրով և հաւերու սնուցման յատուկ հնտեղէններով։

Թխամայրերը թխման մէջտեղ սովորական ատեններէ աւելի ջերմութիւն վատնելով կը նիհարնան և կը սակարանան. ասոր համար սովորականէն աւելի ուժեղ և սննդարար ուտելիքներով պէտք է կերակրել զանոնք, օրինակի համար վարակախառն ցորենով և գարիով խառն եգիպտացորենով կամ սեւ ցորենով (sarrasin), ասոնցմէ զատ երկու կամ երեք օրը անգամ մը կանանչեղէններ տալու է, ինչպէս, աղցան, չղզամ, բանջարի տերեւներ, են։ Այս առօրեայ աչխատութիւնը օրուան միւնոյն ժամերուն պէտք է կատարել, որպէս զի հաւերէ ոմանք անօթենալով չչարժին և հետեւաբար չվնասեն հաւկիթներուն։

ՀՐԱՆՏ Ս. ՏԱՆՃԻԿԵԱՆ
մասնագէտ
երկրագործական գիտութեանց

ՏԻՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՈՒԼՍԱՆԵԱՆ Ֆ. ԳԱՍԱՔԵԱՆ

49ՐԴ ՏԱՐԻ Թիւ 1875 Կ. ՊՈԼԻՍ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 15/28 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1905 1 ԶԻԼԳԱՏԷ 1323 – 15 ՊԵԱՆՈՒՆԸ ԷՎՎԷԼ 1321

Journal Arménien
MANZOUME-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ՈՒ ՏԵՐՈՒՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅԱԷՐԵԱՆ
ԱՐՈՒ ԿՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
88, Գալաթիոյ Մի Յառաջ, 88

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ լեռն տարեր

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه بوی وسیاسی غزته‌در
صاحب امتیازی : اوهانس فریه
اداره‌خانه‌سی باب عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԳԻՆ ԵՒ ԱՆՁՐԱԳՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Գալաթիոյ համար	80 ղրշ.	50 ղրշ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	18 »

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցման համար
մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ԳԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

„2 եւ 2ի"

ՎԵՐԱԶԻՆ ԽՕՍՔ
ԱՌ Տ. ԲԱԲԳԷՆ Մ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Զ բացառական մակբայ մ'է և հաւասար է ոչի. բայց ա՛յն չի և ա՛յն չին կրնար ըլլալ լոկ բացառական մակբայ, վասն զի մին ի մ'ունի աւելի և միւսը՝ է մը, առաջինը նախդիր և երկրորդը էական բայ։ Ինչ մը քերականական ծանօթութիւն բաւական է այս զանազանութիւնն ըմբռնել տալու։ Դրաքարի մէջ բացառական մակբայներն են ոչ, չ, մի՝. նոյնն է ժողովրդեան լեզուին մէջ։ Եթէ ժողովրդական լեզուին մէջ չին աւելի ընդհանրացած կերպով մը կը գործածուի մերթ, ասոր զեղծում մ'ըլլալը ա՛յնքան յայտնի է որ ա՛չ Բաբգէն վարդապետ և ա՛չ ուրիշ գրողներ այսօր անխարդ չի չեն գործածեր բայց ա՛ր և է ժամանակներուն համար։ չեն գրեր չի տեսաւ, չի պիտի տեսնայ, բո՛ղ չի տեսնայ, այլ չտեսաւ, չպիտի տեսնայ, բո՛ղ չտեսնայ, և այլն։ Ինչ որ ուրիշներ գործածելու է մանաւանդ ուրիշ ժամանակներու մէջ բային վերջաւորութիւնը դիմորոշ է, բայց սահմ. ներկայի և անկատարի բացառականին մէջ բուն բայը դիմորոշ վերջաւորութիւն չունի, աներեւոյթ մ'է միայն. հետեւապէս լոկ չ գիրը չի բաւեր։

Լոյսի Տ. Խմբագիրը նոր յաւելուած մը կ'ըսէ այս անգամ իր համբաւաւոր ասարգին՝ յաւելցնելով նաև չ=ոչ, վասն զի, կ'ըսէ, ա՛ և է հարցումի միտական պատասխան մը տալու ատեն հաւասարապէս կ'ըսենք ոչ կամ չէ, «վասն զի «չ»=«ոչ» է»։ Ուրեմն չ=ոչ=չ=չի, և չէ=չի, որ «մա՛նաւանդ Իռաւանցոց հայերէնին մէջ յաճախ կը գործածուի»։ Ըստ այսմ, և ըստ Բաբգէն վարդապետի, պիտի կրնայ ըսուիլ չէ տեսաւ, չէ պիտի գայ, ոչ չէ տեսնայ, ինչպէս նաև ուրիշ դէմքերու համար ալ՝ չնորհիւ նորագիւտ այս հաւասարութեանց։ Լոյսի Տ. Խմբագիրը չի գիտեր թէ չէ կը բաղկանայ չ բացառական մակբայէն ու է էական բայէն և կը նշանակէ ոչ է և ա՛չ թէ միայն ոչ։ Երբեմն հարցումը մը, զոր օրինակ «Հայրդ ասնո՞ն է», կամ «Հայրդ ելա՞ւ», կը պատասխանենք «չէ», այս կը նշանակէ թէ «նա ասնը չէ» կամ «նա չէ ելած»։ Երբ մէկը մեզ հարցնէ թէ «կ'ընդունի՞նք իր կարծիքը», և մենք «չէ»ով պատասխանենք, —թէպէ լաւագոյն էր ըսել «ոչ»—, այս կը նշանակէ թէ «այնպէս չէ՝», այսինքն «չենք ընդունիր»։ Նոյն իսկ չէ ի՞նչպէս նոյն կրնայ ըլլայ չ և ոչ և չիի հետ, քանի որ առաջին երկուքը բայերու վրայ ընդհանուր գործածութիւն մ'ունին, չի մը միայն սահմ. ներկայի եզ. Գ. դէմքին վրայ, և դարձեալ չ բայէ անկամ չի կրնար գործածութիւն ունենալ, ինչպէս չի ալ, մինչդեռ ոչ և չէ կրնան առանձին գործածուիլ իբրև զեղչեալ ժամանակի նախադասութիւն, ու չէ ալ ինքնին անկախ բայ մ'է, է էական բային ժամանակը, ինչպէս երբ ըսեմ «Մարդը անմահ չէ»։

Դեռ ա՞ր մէկ հակասութիւններն ու անհամակցողութիւնները թուենք Լոյսի խմբագրութեան այս խնդրոյն մէջ։ Բաւական կը համարինք այսչափը և կը լռենք։ Իրքը չ'ուզեր սխալած ըլլալ. աւելի կ'ուզէ որ Այտընեանը սխալի կամ այս ու այն, բայց ինքը՝ ինքնա՛ երբեք։ «Վարդապետն ասաց»ը, զոր բաւական չ'ընդունիր «քանաքրական այսպիսի խնդիրներու մէջ», կ'երեւի միայն իրեն համար ճշմարիտ ըլլալ։ Զինքը կը թողունք իր անսասան միամիտ անձնավստահութեան մէջ։

Ռ. Ց. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ԾԱՌԱՆԵՐԸ

Ամէն մարդ գիտէ թէ ծառայ գրտնելու խնդիրը օրչափ դժուար է։ Գահ մը ծառաներուն թիւը ամէն ժամանակէ աւելի նուազեցաւ և հմտաց, բանիրաց, աչալուրջ և հաւատարիմ ծառաներ գտնելու դժուարութիւնը դրեթէ օրուան խնդիր դարձաւ ընտանիքներու մէջ։ Տանը համար ծառայի պէտքը զգացող ընտանիք մը, չգիտեր նոյն իսկ թէ որտե՞ղ պէտք է դիմել եւ կամ ի՞նչ միջոցներ կարելի է գործադրել ծառայ մը գտնելու համար։

Կան ընտանիքներ՝ որոնք թէ՛ բաղմանդամ և թէ բարեկեցիկ ըլլալով կ'ուզեն մէկէ աւելի ծառաներ ունենալ իրենց հրամանին տակ. ասոր ա՛յն օգ կրնայ հակառակիլ քանի որ ինքնին պէտք մըն է զոր գոհացնելու կը կարօտի. այս տեսակ ընտանիքներն են որ ամէնէն աւելի դժուարութեանց կը հանդիպին։ Շատ անգամ կը պատահի որ տանտիկինը հիւանդանայ և մէկէ աւելի զաւակները խնամելու համար սպասաւորի մը պէտքը աւելի զգալի և նոյն իսկ տարիպղական դառնայ։ Հրապարակի վրայ կը գտնուին ցանցառ թուով սպասաւորի մրցնորդներ՝ որոնք չեն կրնար գոհացում տալ եղած խնդրանքներուն, ասոր համար որ որոշ տեղ մը չունին, եւ երբեմն ամենաբով և նոյն իսկ տարիներով ա՛յլ սպասաւորի և ա՛յլ սպասաւորի խնդրողներու երեսը կը տեսնեն։

Մրցնորդը պէտք է հրապարակին վրայ ծանօթ ըլլայ և գիտնայ ծառայ հայթայթելու արուեստը։ Ո և է ընտանիք, անական զբաղումները կատարել տալու համար, անպատճառ տարիպատ չէ անծանօթ ծառաներու անբարոյական ձգտումներուն նշանակ ըլլալու։ Մենք այնպէս չենք ըմբռներ ծառային կարեւորութիւնը, ինչպէս կ'ըմբռնեն շատ մը եւրոպացի ընտանիքներ։ Հա՛ն ընտանեկան կեանքը մերինէն բոլորովին տարբեր է։ մենք մեր ծառաները իբրեւ տանը մէկ անդամը կը նկատենք, ա՛յն թէ երեսէ ձգուած մարդամբեռնայ մը։ Որովհետեւ մեր զաւակները անոնց հետ է որ աւելի կ'ընտելանան և անոնց շարժուձեւերէն աւելի կ'օրինակուին լրբեւ իրենց ընկերը և նոյն իսկ քոյրն ու մայրը։ Սպասաւորին ա՛ր չափ բարոյական գողարիկ հանգամանքներով օժտուած ըլլայ, տան պղտիկներուն վրայ նոյն բարերար ազդեցութիւնը կ'ունի. հակառակ պարագային՝ տղոց անմեղնակ ու համեստ միտքը կը պղտորի անոնց տմարդի շարժուձեւերէն։

Աւելի աչքառու կէտ մըն ալ կայ. սպասաւորին շատ անգամ տունէն մանր մունր բաներ գողնալով՝ դուրսը ծախելու չար ու անհանդուրժելի մոլութեանն ալ ընդունակ կ'ըլլայ. ասիկա ընտանիքին համար մեծ մը եւ նոյն իսկ անպատուութիւն մըն է։ Սպասաւորին ամէն օր քիչի քիչի վերցնելով և իրեն հաշուոյն ծախելով շահած տակէն կը քաշալերուի և օր մը՝ ալ ա՛լ աւելի մեծարժէք բան մը կը գողնայ ու օձիքը ձեռք չտալու համար ա՛լ չվերադառնալու պայմանաւ դուրս կը նետուի տունէն։

Սպասաւորին առողջական վիճակն ալ պէտք է նկատողութեան առնել. առաջին անգամ տունէն ներս մտած գեղեցիկ ճարտար բժիշկի մը շնորհիւ պէտք է լաւ մը քննել անոր առողջական վիճակը. բայց ա՛յն տեսակ ընտանիքներ կան որ չեն ուզեր այս օրէնքը յարգել, և կամ, այսօր վարը կ'առողջանայ բսելով՝ ա՛ւք կը գոցեն այդ կենսական իրողութեան համար։ Նիշդրենք որ սպասաւորին թոքախտ վարակուած է. ի՞նչ պիտի ըլլայ այդ ընտանիքին վիճակը երբ դպաւներէն մէկն կամ մեւսին փոխանցէ։ Հետեւաբար ընտանիք մը ամէն բանէ առաջ պէտք է այս կենսական անհրաժեշտութիւնը նկատի առնէ։ Այսպէս, ներկայ պայմանութիւններէն բոլորովին զուրկ, մաքուր, առողջ, հաւատարիմ և ջանադիր սպասաւորի գտնելու խնդիրը օրէ օր ամենադժուարին հանգամանք մը կ'առնէ։

Ասկէց առաջ սպասաւորներու յատուկ վարչութիւն մը կար, ասկայն դժբաղդաբար չի կրցաւ նպատակին հասնիլ և ջնջուեցաւ։ Հրապարակի վրայ կան սպասաւորի բաւական միջնորդներ, որոնց մասին հիմակուս հիմա որոշ բան մը չենք կրնար ըսել։ Մեր նպատակն է վստահելի և պատուաւոր, ողջամիտ ու փորձառու միջնորդներու պէտքը չնչտել, որոնք ամէն տեսակ թաղապետական պաշտօնեաներու հսկողութեան տակ գտնուին և ջանան ընտանիքներու փափաքը կարելի եղածին չափ գոհացնել։

Գալով ծծմայրերուն, ասոնց կարեւորութիւնը աւելի մեծ է քան հասարակ սպասաւորներունը։ Փոքրիկներուն սնուցիչը, խնամքը և մէկ խօսքով կեանքը ասոնց յանձնուած է։ Հետեւաբար ասոնց առողջութեան մասը ամէնէն կենսական հարցն է։ Ծծմայրերու այս հարցը որ սերտունին կենսականութեան հետ կապ ունի, երկար վիճաբանութեան նիւթ եղած է Եւրոպայի մէջ և թերթերը միշտ կը զբաղին առով։

Հակառակ ընտանիքներու կողմէ ծառաներու հանդէպ եղած զոհողութիւններուն, սպասաւորի սովը և զաւ. Թիֆլիս գալ, այս պատճառով սարսռած էր Լավառէտ զառուլ։

Լավառէտ մինչեւ կարան բարի երթ մաղթելու գնաց հարիւրապետին մէջտ յուսալով որ հո՛ սալ պիտի կրնար կայարանապետ մը գտնել որ դիւրութիւն ընծայէր իրեն։ Եւ սակայն հո՛ն, հո՛ս դիմում ընելով հանգցաւ որ անկարելի է ճամբորդութիւն ընել Պաքուի գծին վրայ, առանց ուղեգիրը կանխիկ վճարելու։

Ցաւահատիլը մահացում ըսել էր Լավառէտի համար, եթէ անիկա առանկ ամէն արգելքի դէմ ընկրկէր, քայլ մը իսկ չէր կրնար ճամբայ առնել մինչեւ հիմա. ուստի նոր անակնկալ մը փընտռելու յոյսով, երկաթուղիի կայարանին պաշտօնեաներէն մէկուն ներկայացաւ ու տարբ խոստացութեան մը սկսաւ անոր հետ, մինչ յուսալով որ անակնկալ մը ծայրը ձեռք կ'անցընէ։

Երիտասարդը երբ այսպէս ինքզինքը տիրցնել տալու կ'աշխատէր պաշտօնէին, քարտիին վրայ կռնգնած երկու անձինք ուշադիր կերպով կը զննէին զայն, ու նոր ամէնէն թեթեւ շարժումը իսկ աչքէ չի վրիպեցնելով։ Այս երկու անձինքն ալ որ շագանակագոյն մազերով ու կարմիր այտերով էին, կը կրէին ռուսական հագուստներ, որոնք կարծես անոնց վրայէն կը թափթփէին։

Երկաթուղիի պաշտօնեան, Լավառէտը զննող երկու անծանօթները մատնանշելով.

—Այս մարդիկը ճանչցա՞ք, պարո՛ն, ճարցուց.

—Այո՛, պարոն, կակազեց Լավառէտ՝ պահ մը վարանելով, գերման ըլլալու են։

—Աղէկ գտաք։ ուսարիական սոսկիչներ են։

—Իրա՞ւ, գոչեց Լավառէտ յանկարծակիի գալով, ի՞նչ բանի համար կը կենան ուրեմն հոս։

Երկաթուղիի պաշտօնեան Լավառէտի յուզումը ու իրարանցումը տեսնելով, չի հաւնեցաւ անոր ընթացքին և զայն փորձելու դիտաւորեալ,

—Այս սոսկիչները հոս եկած են Ռուսիոյեան անուն մարդ մը փնտռելու համար, որ խիստ մաքուր գաղիերէն կը խօսի եղեր և վերջերս Տփղիսի մէջ տեսնուեր է։

Լավառէտ վախնալ ու դողալ կեղծելով,

—Ա՜հ, ներեցէ՛ք, պարո՛ն, ըսաւ, շնորհակալ եմ ձեր տուած տեղեկութիւններէն. ա՛լ հակցայ որ ինձի համար կարելի չէ ճամբորդել այս գծին վրայ, ուստի պէտք է որ ուրիշ միջոց մը գտնեմ գլխուս ճարը նայելու համար։

Լավառէտ այս խօսքերը արտասանելէ ետք, օձիքը ձեռք տալէ վախցող մարդու մը ձեւերով, հեռացաւ երկաթուղիի պաշտօնական քովէն։ Երբ քիչ մը անդին գնաց եաին դարձաւ ու տեսաւ իր քիչ առաջ տեսակցած պաշտօնեան՝ ձեռքով օտքով ոտք խօսակցութեան մը բռնուած է ուսարիացի սոսկիչներուն հետ ու բան մը կը հանցնէ անոնց։

(Շարունակելի)

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՄԻԶԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸԼԼԱՆ Ծ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

«Սքանչարս»ի վերջին խմբագրականին

Զինաստանի և Ճաբոնի միջեւ պայմանագրութիւնը, որ Սշ. սոսրագրուեցաւ, նոր ասպիսան մը կը ներկայացնէ Ծ. Արեւելքի կացութեան վերահաստատութեան ընթացքին մէջ, և այդ կացութիւնը համաձայնութեան մէջ կը դնէ վերջին պատերազմին արդիւնքներուն հետ։ Այսու հանդերձ, նոյն իսկ զարմանալու չէ, եթէ Բերլինէն Ուսաստան մինչեւ դեռ դժուարութիւնը մերթ ուրեմն ցաւալի է. ընտանիք մը պէտք է իրեն համար մասնաւոր միջնորդ մը ունենայ, որուն ուղղամտութեան և աչալրջութեան վրայ վստահ ըլլալով քնաւ չի սարսռուած անոր բերելիք սպասաւորին առողջութեան, բարոյական նկարագրին և բարի վարքին վրայ։ Միջնորդը գիտնալով իր յանձնարարդին բնութիւնը և ինչ տեսակ սպասաւորի պէտք ունենալը, անոր համեմատ կը վարուի, որով թէ՛ ընտանիքը և թէ միջնորդը փոխադարձաբար գոհացած կ'ըլլան սպագայ հաւանական անհաճութիւններէ և գլխուցաւերէ։ Միջնորդը պէտք է որ ամէնէն աւելի ծծմայրերուն ընտրութեան մասին աչալուրջ գտնուի։ Սանտաւին ուղղամտութիւնը, առողջութիւնը, վարքն ու բարքը պէտք է արդեամբ հաստատէ, որովհետեւ նոր ծիներն ծիծաղը իր ծնողքին հրճուանք կը պատճառէ։ Խնամատարին անուղղայ ընթացքը պէտք չէ որ անչքացնէ այդ մանկական անմեղունակ ծիծաղը ու ծնողական հաճոյքը։ Սանտաւն պէտք է ըլլայ խղճամիտ ու գթասիրտ, որպէս զի իրրեւ իր զաւակը խնամէ ու հոգայ օտարին զաւակը, որուն հոգը իրենց յանձնուած ու վստահուած է։

Եւրոպայի մէջ թէ՛ տուն փնտռող սպասաւորները և սպասաւորի պէտքը զգացող տանտէրերը թերթերու մէջ աղդարարութիւններ ընել տալով իրենց պայմանները ընդարձակ կերպով կը ներկայացնեն։ Ասկէ զատ կան աչալուրջ և բանիմաց միջնորդներ, որոնք բարին բովանդակնշանակութեամբ իրենց գործին մարդն են։ Ասոնք իրենց բան գործ ըրած են սպասաւորներու վարքը բարքը, պարկեշտութիւնը ու կենսագրութիւնը ուսումնասիրել, սպասաւորին հաստատուն երաշխաւորութիւն կ'տուն են և անոր համեմատ կը յանձնարարեն ընտանիքներուն։

Այս կերպով ընտանիքներուն դիւրութիւն տալով անոնց ուղածին և նպատակին յարմար ծառաներ կը գտնեն որով կը սատարեն անոնց հեռացման։ Այս տեսակ պատասխանատու ու խղճամիտ ձեռնարկի մը համար կառավարութեան ընծայելիք դիրքութիւնը և օգնութիւնը անկասկածելի է։

ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹՈՐԹՈՆԸ 133

ԶՕՏԱԲՈՒԼԻՆ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՇՐՋԱՆԸ

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՓԱՐԱՍՈՎ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Լ. Ա
ԱՆԴՐԿԱՍՊԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

Երբ ցորեկ եղաւ տեսան որ կառաքուռը անապատին մէջ կը յառաջանար, այն որ Միխայէլովաքի կայարանէն անցան և գիշերուան հասան Ուզուն Ասա։ Բրենց ուղեկցող ոստան որ նախապէս Ուզուն Ասա եկած էր և լաւ գիտեր անոր ծակ ու ծուկը, Անգլիացիները տեղաւորեց ծովեղերեայ օթէլ մը և Լավառէտը հեռ առած կայարանապետին յանձնարարութեանը համեմատ, ներկայացաց զայն շրջանային ընկերութեան ասորէն Պ. Դաւիթ։

Այս մարդը խիստ սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ Լավառէտի և ուշատամ մը տուաւ ասոր, որով հետեւեալ օրը Պաքու մեկնող շրջանաւով պիտի կրնար ճամբորդել ձրիաբար։

Լավառէտ վերջին ծայր գոհ մնալով այս մարդասիրական աջակցութենէն,

—Կեցցէ՛ ռուսական հիւրասիրութիւն, գոչեց, զբօսաշրջիկի մը համար ոչ օք այսչափ հոգածութիւն ցոյց կուտայ։

—Մեր ձեռքէն եկածը կ'ընենք պարո՛ն, բայց կը կասկածիմ որ, Պաքուէն անդին ալ այս տեղի չոգի յարգանք ու գիւրութիւն վայելէք, Կովկասեան գիծը իր օգնաւորութեանը պահուն պատաւթեան կը պատկանէր Թէեւ, ասա կայն հիմա բուծեաէրերէ կազմուած

Ուզուն Ասա եկած էր և լաւ գիտեր անոր ծակ ու ծուկը, Անգլիացիները տեղաւորեց ծովեղերեայ օթէլ մը և Լավառէտը հեռ առած կայարանապետին յանձնարարութեանը համեմատ, ներկայացաց զայն շրջանային ընկերութեան ասորէն Պ. Դաւիթ։

Այս մարդը խիստ սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ Լավառէտի և ուշատամ մը տուաւ ասոր, որով հետեւեալ օրը Պաքու մեկնող շրջանաւով պիտի կրնար ճամբորդել ձրիաբար։

Լավառէտ վերջին ծայր գոհ մնալով այս մարդասիրական աջակցութենէն,

—Կեցցէ՛ ռուսական հիւրասիրութիւն, գոչեց, զբօսաշրջիկի մը համար ոչ օք այսչափ հոգածութիւն ցոյց կուտայ։

—Մեր ձեռքէն եկածը կ'ընենք պարո՛ն, բայց կը կասկածիմ որ, Պաքուէն անդին ալ այս տեղի չոգի յարգանք ու գիւրութիւն վայելէք, Կովկասեան գիծը իր օգնաւորութեանը պահուն պատաւթեան կը պատկանէր Թէեւ, ասա կայն հիմա բուծեաէրերէ կազմուած

նոր ամէնէն թեթեւ շարժումը իսկ աչքէ չի վրիպեցնելով։ Այս երկու անձինքն ալ որ շագանակագոյն մազերով ու կարմիր այտերով էին, կը կրէին ռուսական հագուստներ, որոնք կարծես անոնց վրայէն կը թափթփէին։

Երկաթուղիի պաշտօնեան, Լավառէտը զննող երկու անծանօթները մատնանշելով.

—Այս մարդիկը ճանչցա՞ք, պարո՛ն, ճարցուց.

—Այո՛, պարոն, կակազեց Լավառէտ՝ պահ մը վարանելով, գերման ըլլալու են։

—Աղէկ գտաք։ ուսարիական սոսկիչներ են։

—Իրա՞ւ, գոչեց Լավառէտ յանկարծակիի գալով, ի՞նչ բանի համար կը կենան ուրեմն հոս։

Երկաթուղիի պաշտօնեան Լավառէտի յուզումը ու իրարանցումը տեսնելով, չի հաւնեցաւ անոր ընթացքին և զայն փորձելու դիտաւորեալ,

—Այս սոսկիչները հոս եկած են Ռուսիոյեան անուն մարդ մը փնտռելու համար, որ խիստ մաքուր գաղիերէն կը խօսի եղեր և վերջերս Տփղիսի մէջ տեսնուեր է։

Լավառէտ վախնալ ու դողալ կեղծելով,

—Ա՜հ, ներեցէ՛ք, պարո՛ն, ըսաւ, շնորհակալ եմ ձեր տուած տեղեկութիւններէն. ա՛լ հակցայ որ ինձի համար կարելի չէ ճամբորդել այս գծին վրայ, ուստի պէտք է որ ուրիշ միջոց մը գտնեմ գլխուս ճարը նայելու համար։

Լավառէտ այս խօսքերը արտասանելէ ետք, օձիքը ձեռք տալէ վախցող մարդու մը ձեւերով, հեռացաւ երկաթուղիի պաշտօնական քովէն։ Երբ քիչ մը անդին գնաց եաին դարձաւ ու տեսաւ իր քիչ առաջ տեսակցած պաշտօնեան՝ ձեռքով օտքով ոտք խօսակցութեան մը բռնուած է ուսարիացի սոսկիչներուն հետ ու բան մը կը հանցնէ անոնց։

(Շարունակելի)